

Economisch-Statistische Berichten

De efficiency van het ambtelijk apparaat

★

Dr. C. van den Berg

De voorstellen van de commissie-Oud
De verdelingsmaatstaven voor de algemene uitkering

★

Dr. J. C. Ramaer

De Euromarkt

Meer dan een douane-unie alleen

★

M. J. van Ooijen

Parallelisatie in de middenstand
met een naschrift van Dr. E. J. Tobi

★

Dr. C. N. F. Swarttouw

„Equal pay” in recommandatie van
Genève en Euromarktverdrag

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

42e JAARGANG

No. 2082

WOENSDAG 22 MEI 1957

EERSTE NEDERLANDSCHE

VERZEKERING-MIJ. OP HET LEVEN EN TEGEN
INVALIDITEIT N.V.

- Pensioenregelingen
- Risico-herverzekering van pensioenfondsen
- Aanvullingen op het wettelijk bodempensioen

HOOFDKANTOOR:
JOHAN DE WITTLAAN 50 - 'S-GRAVENHAGE
TEL. 01700-51.43.51

Adverteer in „E.-P.B.“

Naamloze Vennootschap

Pietersen & Co's Automobielbedrijf N.V.

gevestigd te Rotterdam

UITGIFTE van

f 500.000,- 5¹/₄ %

**20-jarige in aandelen converteerbare
obligaties in stukken, groot f 1000,—
nominaal aan toonder tot de koers van
100 %.**

Ondergetekenden berichten, dat zij de inschrijving op bovengenoemde obligaties, uitsluitend voor houders of kopers van claims, open stellen op

woensdag 29 mei 1957

van des voormiddags 9 uur tot des namiddags 4 uur ten kantore van N.V. Slavenburg's Bank te Rotterdam, 's-Gravenhage en Schiedam, van de Handels- en Effectenbank N.V. te Groningen en van Mählers Bank N.V. te Amsterdam, op de voorwaarden, vermeld in het prospectus d.d. 21 mei 1957.

De officiële notering ter beurse van Amsterdam zal worden aangevraagd.

Prospectussen en inschrijvingsbiljetten, alsmede — tot een beperkt aantal — jaarverslagen over 1956 en statuten der vennootschap zijn bij de inschrijvingskantoren verkrijgbaar.

N.V. SLAVENBURG'S BANK
MÄHLERS BANK N.V.

Rotterdam/Amsterdam,
21 mei 1957.

R. Mees & Zoonen

**Bankiers en
Assurantie-makelaars**

Rotterdam

*Amsterdam · 's-Gravenhage
Delft · Schiedam · Vlaardingen
Alblasserdam*

*Beheer en administratie
van vermogens
Executele en bewind-
voering*

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

Uitgave van het Nederlandsch Economisch Instituut

Adres voor Nederland: *Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.*
Telefoon redactie: K 1800-52939. Administratie: K 1800-38040. Giro 8408.

Bankiers: *R. Mees en Zoonen, Rotterdam. Banque de Commerce, Koninklijk Plein 6, Brussel, postcheque-rekening 260.34.*

Redactie-adres voor België: *Dr. J. Geluck, Zwijnaardse Steenweg 357, Gent.*

Abonnementen: *Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.*

Abonnementsprijs: *franco per post, voor Nederland en de Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f. 29,—, overige landen f. 31,— per jaar. (België en Luxemburg B. fr. 400). Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.*

Losse nummers 75 ct.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam-W.

Advertenties. *Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de N.V. Koninklijke Nederl. Boekdrukkerij H.A.M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 1 of 3).*

Advertentie-tarief *f. 0,30 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten” f. 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgaaf van redenen te weigeren.*

De efficiency van het ambtelijk apparaat

Nu het al weer enige tijd geleden is dat het stof is opgetrokken van het politieke strijdperk van de ambtelijke salariering lijkt het nuttig dit vraagstuk nog eens te beschouwen uit de gezichtshoek van de efficiency. Het salarisbeleid is immers een der fundamenten van een goede organisatie.

Voorop worde gesteld dat het salarisspeil van de Overheid voor de veelheid der ambtenaren niet belangrijk afwijkt van dat in de andere sectoren van de volkshuishouding. Het is de beloning van de topfunctionarissen die bij een vergelijking sterk ten ongunste van de publieke dienst uitvalt. De rangen vóór de verschillende categorieën ambtenaren zijn evenals de daarbij behorende categorieën zeer nauwkeurig vastgesteld, maar de salarisschalen tonen in tegenstelling tot de rangenindeling geen belangrijke uitloop naar de top. De hoogste functies blijven daardoor wat hun financiële aspecten betreft belangrijk onder hetgeen buiten de overheids sfeer kan worden bereikt.

De oorzaak hiervan ligt in belangrijke mate in de starheid van de traditie. Lang heeft de opvatting gegolden — en deze doet haar invloed ook thans nog gevoelen — dat de hooggeplaatste overheidsdienaar een specifieke plaats in de samenleving inneemt, die niet alleen tot het is maar waarvan de vervulling bovendien een roeping voor het belang van de publieke zaak veronderstelt. Naar deze voorstelling zouden en de maatschappelijke erkenning en het besef, bij uitstek de belangen der gemeenschap te dienen, een belangrijke compensatie voor het betrekkelijk lage inkomen vormen.

Het wordt meer en meer duidelijk dat deze traditionele zienswijze uit de tijd is geraakt. Het hoge ambtenarendom vormt niet meer een klasse op zichzelf. De mensen aan de top buiten en in de ambtelijke wereld zijn als het ware naar elkaar toegegroeid. Het hoge bedrijfsleven en de vele organisaties die de tegenwoordige samenleving kent hebben een categorie leidende figuren doen ontstaan die, niet alleen naar hun verantwoordelijkheden en de breedte van hun arbeidsveld maar ook naar hun signatuur gezien, niet zover af staan van de nieuwe generatie van topfunctionarissen die thans haar loopbaan in het overheidslichaam opbouwt. Want met de uitbreiding van de overheidstaak, die de Overheid in nauw contact met de gehele verdere samenleving brengt, is onmiskenbaar ook een nieuw genre ambtenaren op de hoogste posten gekomen of is hierheen onderweg.

Ten aanzien van de beide categorieën functionarissen bestaat een grote overeenstemming met betrekking tot de

capaciteiten van hoofd en hart waarover men moet beschikken om tot de topklasse door te kunnen groeien. Overheid en bedrijfsleven hebben dezelfde behoefte aan mensen met initiatief en verbeeldingskracht, die leiding kunnen geven; beide zoeken naarstig onder de jonge mensen, die zich aanbieden, naar de „bright young men” waarvan het aanbod nu eenmaal altijd schaars is.

Voor topfuncties van de beide categorieën verschillen de maatschappelijke erkenning en de voldoening die zij bieden, doordat men er van doordrongen is een sociale taak te vervullen, stellig niet meer in die mate dat daardoor de bestaande grote verschillen in beloning redelijkerwijze aannemelijk zouden zijn te maken. Ook de verschillen ten aanzien van de geboden sociale zekerheid of de promotiekansen kunnen dit niet.

De gevolgen van het gemis aan inzicht in de ontwikkeling der verhoudingen wreken zich niet acuut. Zij zijn echter in het laatste decennium in toenemende mate duidelijk geworden. De -bedoelde begaafde jongeren wenden zich, geleid niet door het aanvangssalaris maar door de perspectieven, meer en meer tot functies buiten de Overheid. Voor zover zij reeds een ambtelijke loopbaan hebben gekozen, vallen zij vaak onderweg af. De bovenste lagen worden dun, de druk concentreert zich op enkele personen, de delegatie van verantwoordelijkheid wordt bemoeilijkt. Dit kwaliteitsgebrek is niet op te vangen door kwantitatieve uitbreiding; het gaat hier niet om een *omvangrijke* maar om een *krachtige* bezetting!

Zo is een kwalitatieve ondermijning van de ambtelijke dienst aan de gang. Deze zal geleidelijk aan de dag treden en dan voor lange tijd onherstelbaar zijn. En deze is niet alleen voor de organisatie van het ambtelijk apparaat bedenkelijk. De vervulling van de overheidstaak bij uitstek, nl. de behartiging van de belangen der gemeenschap, is in geding. In de huidige samenleving, waarin de Overheid zulke nauwe verbanden met de verschillende sectoren van het maatschappelijk leven heeft, gaat het erom dat deze Overheid opgewassen is tegen de vele al dan niet politiek „aangeleunde” belangengroeperingen, die hun verlangens bij voortduring met kracht en overtuiging aan haar kenbaar maken. Daartoe is een elite van integere, krachtige en beleidvolle persoonlijkheden nodig, die hun partij tegenover de topmensen uit de organisaties en uit het bedrijfsleven kunnen spelen. Daartoe moeten zeer bekwame krachten kunnen worden aangetrokken. Dit zal blijvend slechts mogelijk zijn als de structuur van het salarissysteem, principieel wordt herzien.

INHOUD

D.L.	Blz.
De efficiency van het ambtelijk apparaat	403
De voorstellen van de commissie-Oud; de verdelingsmaatstaven voor de algemene uitkering, door Dr. C. van den Berg	404
De Euromarkt; meer dan een douane-unie alleen, door Dr. J. C. Ramaer	407
Parallelisatie in de middenstand, door M. J. van Ooijen met een naschrift van Dr. E. J. Tobi	410
„Equal pay” in recommandatie van Genève en Euromarktverdrag, door Dr. C. N. F. Swarttouw	414
Geld- en kapitaalmarkt, door Drs J. C. Brezet	415
De Belgische geld- en kapitaalmarkt, door Dr. L. Delmotte	416
Notities:	
Personenauto's	413
Recente publikaties	417

COMMISSIE VAN REDACTIE: C. van den Berg; Ch. Glasz; L. M. Koyck; H. W. Lambers; J. Tinbergen; F. de Vries. Redacteur-Secretaris: A. de Wit. Adjunct Redacteur-Secretaris: J. H. Zoon.
COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË: F. Collin; J. E. Mertens de Wilmars; J. van Tichelen; R. Vandeputte; A. Vlerick.

De keuze van de verdelingsmaatstaven voor de algemene uitkering is, onder de in ons land geldende omstandigheden, ten dele bepalend voor de mate van objectiviteit welke bij de werking van het financieel statuut zal gelden. Daarnaast is de keuze van belang voor de hoogte van de inkomsten van de gemeenten individueel. De oplossing van het vraagstuk van de verdelingsmaatstaven is dan ook niet alleen van betekenis voor de gemeentelijke zelfstandigheid in financieel opzicht, maar tevens voor de rechtvaardigheid van de regeling ten aanzien van de individuele gemeenten. Een poging is gewaagd, de voorstellen van de commissie-Oud ten aanzien van de verdelingsmaatstaven voor de algemene uitkering op hun doeltreffendheid te toetsen. Een poging: de basisgegevens ten grondslag liggend aan de berekeningen, waarvan hieronder de resultaten zijn weergegeven, stemmen niet geheel overeen met die door de commissie-Oud gebruikt.

De voorstellen van de commissie-Oud De verdelingsmaatstaven

Het is van belang een poging te wagen de voorstellen van de commissie-Oud ten aanzien van de verdelingsmaatstaven voor de algemene uitkering van het gemeentefonds op hun doeltreffendheid te toetsen. Dit betreft de maatstaven:

1. een bedrag van f. 15.000 per gemeente;
2. een bedrag van f. 5 per hectare;
3. een bedrag, gelijk aan 5 maal de zuivere opbrengst van de hoofdsommen der in de gemeente geheven grondbelasting op gebouwde eigendommen, met een minimum van f. 5 en een maximum van f. 15 per inwoner. „Door toepassing van de onderdelen 2 en 3 wordt getracht de verschillen in behoefteniveau te volgen, welke samenhangen enerzijds met de grotere of kleinere uitgestrektheid van de gemeente, anderzijds met de oppervlakte van de bebouwde kom of de bebouwde kommen in de gemeente. Onderdeel 2 spreekt in dit verband voor zichzelf. Voor de bepaling van de oppervlakte van de bebouwde kom waren geen bruikbare gegevens voorhanden. Als aan te leggen maatstaf is daarom gekozen de opbrengst van de grondbelasting op gebouwde eigendommen, welke een sterke relatie vertoont met de oppervlakte van de bebouwde kom, met dien verstande, dat ook de wijze, waarop deze oppervlakte is bebouwd, welke eveneens gevolgen heeft voor het gemeentelijk uitgavenpeil, daarin enigszins tot uiting komt”¹⁾;
4. een schaalbedrag gebaseerd op het inwonertal van de gemeenten.

Als criterium voor de doeltreffendheid van een verdelingsmaatstaf wordt door ons gehanteerd dat de verschillen in de omvang van de uitkeringen aan de gemeenten op grond van deze maatstaf dienen te corresponderen met de verschillen in de uitgaven van de gemeenten als gevolg van de (voor de gemeenten een gegeven zijnde) omstandigheid, welke aan de verdelingsmaatstaf ten grondslag ligt. Met andere woorden, dat de verschillen in de omvang van de algemene uitkering aan de gemeenten corresponderen met de verschillen in uitgaven zoals deze bepaald worden door

¹⁾ Rapport betreffende een regeling van de financiële verhouding tussen het Rijk en de gemeenten voor 1958 en volgende jaren, door de Commissie inzake het herstel van de financiële zelfstandigheid van gemeenten en provinciën, blz. 47.

systematisch van invloed zijnde factoren. Alleen indien verdelingsmaatstaven aan deze eis voldoen, kunnen zij naar onze mening op verantwoorde wijze als hulpmiddel bij de algemene uitkering worden gehanteerd.

Wat de onder 3 genoemde maatstaf betreft is niet getoetst in hoeverre de verschillen in uitgaven corresponderen met de mate van uitgestrektheid van de bebouwde kom en daarnaast in hoeverre de opbrengst van de grondbelasting op gebouwde eigendommen een goede maatstaf is voor deze mate van uitgestrektheid, maar is ineens het verband tussen de verschillen in uitgaven en de verschillen in opbrengst van de hoofdsom grondbelasting op gebouwde eigendommen nagegaan.

Bij de toetsing hebben wij ons ertoe beperkt na te gaan, of de ontvangsten uit hoofde van de gebruikte maatstaven corresponderen met de hoogte van de uitgaven, of dus bijvoorbeeld de uitgaven per hoofd hoger zijn bij een grotere oppervlakte. De kwestie van de „wegingscoëfficiënten” van de verdelingsmaatstaven, bijv. of het „gewicht” dat aan de maatstaf opbrengst grondbelasting moet worden toegekend 3, 5 of 6 moet zijn, laten wij buiten beschouwing. Een uitzondering is gemaakt voor het schaalbedrag.

De poging tot een toetsing hebben wij verder beperkt tot de gemeenten met meer dan 20.000 inwoners²⁾. Ten aanzien van de gemeenten met minder dan 20.000 inwoners hebben onderzoekingen tot heden weinig hoop gegeven dat objectieve verdelingsmaatstaven voldoende aan het bovenstaande criterium in redelijke mate kunnen worden toegepast. Door deze beperking kon het bedrag ad f. 15.000 per gemeente buiten beschouwing worden gelaten. Dit onderdeel van het financieel statuut is vooral van betekenis voor de kleine gemeenten; voor de gemeenten met meer dan 20.000 inwoners vrijwel niet.

In de moeilijkheid dat het grondmateriaal voor een toetsing in de voorstellen van de commissie-Oud ontbreekt, hebben wij getracht te voorzien door een bewerking van ons uit anderen hoofde ter beschikking staand cijfermateriaal, ontleend aan de begrotingen van 1954. Allereerst werden onderzocht de uitgaven, berekend door bij de saldi van de hoofdstukken van de begrotingen exclusief

²⁾ Uitzonderd 's-Gravenhage, Rotterdam en Amsterdam.

hoofdstuk I, Vroegere diensten, hoofdstuk VIII, Onderwijs, kunsten en wetenschappen, par. 1 t/m 11 en par. 15 en hoofdstuk IX, Maatschappelijke steun en voorzorg, op te tellen de opbrengst van de gemeentelijke belastingen, de uitkeringen uit het gemeentefonds, de provinciale bijdragen en de batige saldi, e.q. de nadelige saldi en retributies van gas-, water-, electriciteits-, tram- en autobus-bedrijven, evenals de onttrekking aan reserves.

De aldus voor de gemeenten met meer dan 20.000 inwoners berekende uitgaven per hoofd van de bevolking (U_1) werden gecorreleerd met een drietal factoren corresponderend met de hierboven genoemde, nl.

ad 2. de oppervlakte van de gemeente in km^2 per 1.000 inwoners (O);

ad 3. de opbrengst van de hoofdsom grondbelasting op gebouwd per inwoner (G);

ad 4. het aantal inwoners in duizendtallen (B).

Het resultaat was:

$$U_1 = 0,065 B - 1,588 O + 2,049 G + 46,09; R = 0,587$$

De standaardfouten bedragen: $\sigma_b = 0,026$ $\sigma_g = 1,322$

$$\sigma_o = 0,574$$

Hoewel de aldus berekende uitgaven nog vrij sterk afwijken van de door de commissie-Oud als uitgangspunt genomen bedragen, achten wij het toch belangrijk op te merken dat de factor O een negatief teken heeft. Dit betekent dat de uitgaven per hoofd hoger zijn naarmate de oppervlakte in km^2 per 1.000 inwoners kleiner is, met andere woorden naarmate de bevolkingsdichtheid groter is. In de door de commissie voorgestelde formule ontvangt een gemeente per hoofd juist meer naarmate de oppervlakte per 1.000 inwoners groter is.

Tevens dient te worden opgemerkt dat vooral O en G, zijn gecorreleerd:

$$B = -6,415 O + 63,28 \quad r = 0,327 \quad \sigma_o = 2,200$$

$$O = -1,220 G + 4,32 \quad r = 0,517 \quad \sigma_g = 0,240$$

$$B = 11,815 G + 26,93 \quad r = 0,256 \quad \sigma_g = 5,292$$

Men kan de uitgangspositie van de commissie-Oud nog meer benaderen door de uitgaven bestreden door gemeentelijke belastingen niet in het te onderzoeken uitgavenbedrag op te nemen (U_2). Aangezien de uitgaven bestreden door de bijdragen van de provincies in kwantitatief opzicht van weinig betekenis zijn, evenals de overschotten van de gemeentebedrijven, achten wij thans een vrij aanvaardbare vergelijkingsmogelijkheid verkregen. Een analyse van de aldus berekende uitgaven leidt tot het volgende resultaat:

$$U_2 = 0,093 B - 1,589 O - 5,016 G + 40,70 \quad R = 0,511$$

De standaardfouten bedragen hier:

$$\sigma_b = 0,029 \quad \sigma_g = 1,468$$

$$\sigma_o = 0,637$$

De factor O heeft wederom een negatief teken, de factor G thans ook. Wel dient men bij het bovenstaande te bedenken dat, zoals we zagen, er intercorrelatie tussen O en G bestaat.

De volgende conclusies achten wij belangrijk:

1. De uitgaven per hoofd zijn niet hoger maar lager naarmate de oppervlakte per hoofd groter is. Wij betwijfelen dan ook sterk of de verdelingsmaatstaf „een bedrag van f. 5 per hectare” in de voorstellen van de commissie-Oud doeltreffend is.

2. De oppervlakte per 1.000 inwoners (O) en de op-

brengst van de hoofdsom grondbelasting gebouwd (G) zijn gecorreleerd. De waarde van de maatstaf $5 \times$ de opbrengst van de hoofdsom op gebouwd lijkt dan ook naast de maatstaf een bedrag van f. 5 per hectare dubieus. Zelfs bestaen er redenen om, zij het in mindere mate dan t.a.v. de factor O, de juistheid van het + teken van de factor G in twijfel te trekken.

3. Wat het schaalbedrag betreft bestaat er geen twijfel aan de juistheid van het teken, maar komt men tot de conclusie dat — ten aanzien van de gemeenten met meer dan 20.000 inwoners — de uitgaven per hoofd stijgen met ongeveer f. 1 per elk tienduizendtal inwoners nl. $(0,093 \times 10.000) : 1.000$. De commissie stelt in art. 12 par. 1 een vermeerdering voor „met f. 1 voor elk vol twintigduizendtal inwoners, dat de gemeente op 1 januari van het uitkeringsjaar telt”. Overigens trekken wij deze vergelijking met de nodige reserve. De uitgaven per hoofd, zoals hierboven berekend, stemmen niet geheel overeen met die zoals door de commissie gehanteerd.

4. Het gedeelte van de verschillen in uitgaven dat men met de, korthedshalve met B, O en G aangeduide, factoren verklaart, is gering. In het geval van U_2 bedroeg de correlatiecoëfficiënt slechts 0,51. Dit betekent dat 13 pCt. van de verschillen in uitgaven is verklaard, hetgeen in onze gedachten gang impliceert dat slechts ongeveer 13 pCt. van de verschillen in uitgaven zinvol met behulp van de door de commissie-Oud gebruikte objectieve verdelingsmaatstaven is te bestrijden. Hierbij zijn de tekens van de formule ad U_2 aangehouden.

Verkleining van het gemeentefonds.

Het streven is gericht op een verkleining van het gemeentefonds door middel van doeluitkeringen, in de hoop dat door het verdwijnen van de „pieken” in de uitgaven de verdeling van de middelen met behulp van objectieve verdelingsmaatstaven beter zal kunnen geschieden. In het vorige artikel ³⁾ zetten wij reeds uiteen dat hierbij echter rekening dient te worden gehouden met het feit dat het resterende budget van de gemeenten gevoeliger zal worden voor de invloed van toevallige factoren, waardoor het moeilijker zal zijn de verschillen in de omvang van de algemene uitkeringen te doen corresponderen met de verschillen in de behoeften van de gemeenten ⁴⁾. Dit blijkt uit de correlatiecoëfficiënt (R) welke een indicatie is voor de mate waarin men de verschillen in uitgaven met behulp van systematische factoren kan verklaren.

Wij menen dit te kunnen illustreren door de resultaten te geven van een analyse van de uitgaven zoals hierboven omschreven (U_1 en U_2) en de uitgaven waarin ook zijn begrepen de uitgaven van hoofdstuk VIII par. 1 t/m 11 en par. 15, hoofdstuk IX, evenals de uitgaven bestreden door gemeentelijke belastingen (U_0). Het resultaat is:

$$U_0 = 0,181 B - 2,593 O + 2,256 G + 74,13 \quad R = 0,678$$

$$U_1 = 0,065 B - 1,588 O + 2,049 G + 46,09 \quad R = 0,587$$

$$U_2 = 0,093 B - 1,589 O - 5,016 G + 40,70 \quad R = 0,511$$

Dit hebben wij ook beproefd met de door ons eerder gehanteerde factoren ⁵⁾:

B = bevolkingsomvang in duizendtallen, per 1 januari 1954.

C = centrumfunctie; het aantal in winkels werkzame

³⁾ Zie „E.-S.B.” van 8 mei 1957.

⁴⁾ Men komt in feite voor dezelfde moeilijkheden te staan als ten aanzien van de kleine gemeenten.

⁵⁾ In de publikatie „De structuur van de gemeentelijke uitgaven”.

personen (volgens de Bedrijfstelling 1950) per 1.000 inwoners, gecorrigeerd voor de invloed van de bevolkingsomvang.

I. = graad van industrialisatie; het aantal in de nijverheid (exclusief mijnbouw), in vestigingen met meer dan 10 personen, werkzame personen (volgens de Bedrijfstelling 1950) per 100 inwoners.

F = bodemgesteldheid; de funderingskosten als percentage van de kosten van bovenbouw van woningen.

Het resultaat is dan:

$$\begin{aligned} U_0 &= 0,200 B + 1,327 C + 0,534 I + 0,940 F + 62,28 & R &= 0,837 \\ U_1 &= 0,082 B + 0,673 C + 0,359 I + 0,404 F + 40,34 & R &= 0,676 \\ U_2 &= 0,068 B + 0,504 C + 0,550 I + 0,127 F + 20,49 & R &= 0,611 \end{aligned}$$

Ook hier blijkt dat naarmate men het begrip „uitgaven” minder uitgebreid neemt, de mogelijkheid om deze uitgaven door middel van objectieve verdelingsmaatstaven te bestrijden geringer wordt. Hoewel wij, zoals uit het vorige artikel bleek, het niet juist achten dat de commissie bij het zoeken naar de verdelingsmaatstaven uitgegaan is van een zeer eng uitgavenbegrip, kan men haar geenszins verwijten dat zij het zich zelf gemakkelijk heeft gemaakt.

Het bedrag van f. 15.000 per gemeente.

Wanneer men ervan uitgaat dat het vraagstuk van het financieel statuut der gemeenten minstens een viertal problemen omvat, welke mogelijk een afzonderlijke bestudering verdienen, ziet men zich voor een tweetal complicaties gesteld. In de eerste plaats dat de conclusies van de betreffende onderzoekingen, indien men deze wil gebruiken voor de constructie van een financieel statuut, dienen te worden „geïntegreerd”; een financieel statuut kan slechts een integrerend geheel zijn.

In de tweede plaats dat de gegevens welke de basis vormen voor deze vier te onderzoeken problemen, elkaar beïnvloeden. Worden bijv. de kleine gemeenten in staat gesteld de omvang van de door hen getroffen voorzieningen te verhogen, dan wordt hierdoor de onderlinge verhouding van de uitgaven per hoofd op een bepaald moment beïnvloed. Indien de bevolkingstoename, bij gelijkblijvend verzorgingsniveau, in de ene gemeente tot een grotere stijging van de uitgaven per hoofd leidt dan in een andere, dan worden hierdoor de verschillen in uitgaven in een bepaald jaar veranderd.

Bij de bestudering zal men dit verweven geheel in twee fases moeten benaderen. Allereerst zal men bij de bestudering van de uitgaven de omvang van de verzorgingsniveaus als gegeven dienen te beschouwen. Vervolgens zal, zo dit gewenst wordt geacht, via de inkomsten een correctie kunnen worden aangebracht ten aanzien van die groepen van gemeenten, waarvan de omvang van de getroffen voorzieningen als te gering wordt beschouwd. Hierbij verdient het echter aanbeveling rekening te houden met de kenmerken welke de gemeentelijke uitgaven vertonen.

Wij menen dit te kunnen toelichten aan de hand van de factor: een bedrag van f. 15.000 per gemeente. De uitgaven van de kleine gemeenten per hoofd, die bij het toenemen van het inwonertal vrij sterk dalen, kan men in beginsel slechts in een bruikbare formule uitdrukken, indien hierin een bedrag per gemeente wordt opgenomen ⁶⁾. Voor de praktijk is dit, naar wij menen, van betekenis omdat men dan de procentuele verhoging van de algemene uitkering ook op de kleine gemeenten kan toepassen, mits men het bedrag

⁶⁾ Men zie „De structuur van de gemeentelijke uitgaven”, blz. 63 e.v.

per gemeente hierin betreft. In 1955, toen geen bedrag per gemeente als verdelingsmaatstaf was opgenomen, bleek het niet mogelijk de „objectieve” procentuele verhoging van de algemene uitkering op de kleine gemeenten toe te passen, aangezien de invloed van bepaalde salarisverhogingen voor deze gemeenten, per hoofd van de bevolking, te sterk uiteenliep. Met als gevolg dat een subjectieve verhoging van de algemene uitkering voor deze gemeenten noodzakelijk was. Invoering van de verdelingsmaatstaf, een bedrag per gemeente ad f. 15.000, achten wij dan ook voor de kleine gemeenten een verbetering ten opzichte van de bestaande regeling. Voor de gemeenten met meer dan 20.000 inwoners is het voorstel van de betreffende verdelingsmaatstaf van minder betekenis.

De Vereniging van Nederlandse Gemeenten heeft in haar meer genoemde advies het tegenvoorstel gedaan dit vaste bedrag voor gemeenten tussen de 1.000 en 10.000 inwoners te verdubbelen en ten aanzien van de gemeenten tussen de 500 en 1.000 inwoners op f. 30 per inwoner te brengen, teneinde een grotere objectivering te bereiken. Van de 188 gemeenten, welke op basis van de voorstellen van de commissie-Oud langs subjectieve weg tot een garantie komen, vallen er 162 in de groep gemeenten met minder dan 10.000 inwoners. Aanvaarding van het voorstel van de Vereniging zou dit aantal in sterke mate verminderen ⁷⁾.

De wenselijkheid van de invoering van een bedrag per gemeente wordt alleen bepaald door de structuur van de uitgaven van hoofdstuk II, Algemeen beheer. Een afstemming van de verschillen in de uitkeringen uit het gemeentefonds op de verschillen in behoeften van de kleine gemeenten in gulden per hoofd, wat betreft dit hoofdstuk, is slechts op deze wijze mogelijk. De oorzaak van de relatief hoge uitgaven van de 162 gemeenten zal echter ook tot uitdrukking komen in de overige hoofdstukken. Waarom, dan een verhoging van het bedrag per gemeente, waar er andere mogelijkheden, welke meer met de kenmerken van de gemeentelijke uitgaven rekening houden, aan wezig zijn?

Het voorstel van de Vereniging heeft, ten dele door de vormgeving, merkwaardige gevolgen. De stijging van de inkomsten per hoofd van deze gemeenten, op grond van het voorstel, loopt van f. 0 voor gemeenten met 500 inwoners tot f. 15 voor gemeenten met 1.000 inwoners, om daarna te dalen via f. 3 voor gemeenten met 5.000 inwoners tot f. 1,50 voor gemeenten met 10.000 inwoners. Waarom worden de gemeenten met ongeveer 1.000 inwoners zo sterk bevoorrecht vergeleken bij die met ongeveer 500 en 10.000 inwoners?

Wel worden de gemeenten in het betreffende voorstel iets minder gunstig behandeld dan volgens de door de commissie voorgestelde handelwijze. In het vorige artikel zagen wij dat de commissie heeft voorgesteld dat gemeenten, die een tekort op de nieuwe uitkering hebben groter dan f. 10, in aanmerking komen voor een door de Ministers van Binnenlandse Zaken en van Financiën op subjectieve gronden vast te stellen aanvullende uitkering welke eveneens onderdeel wordt van de algemene uitkering. Dit betekent dat de verhoogde uitkering ook zal gelden voor de bevolkingstoename. Brengt men een correctie via het bedrag per gemeente aan dan is dit niet het geval. Dit lijkt niet geheel consequent.

⁷⁾ Advies van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten dd. 13 maart 1957 aan de Minister van Binnenlandse Zaken, Bezitsvorming en Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie, blz. 18 en 19.

De Europese Economische Gemeenschap is meer dan alleen een douane-unie, niet alleen omdat wordt voorzien in een gemeenschappelijk beleid op een aantal terreinen, maar bovendien omdat er sprake is van het tot stand brengen van vrijheid in het onderlinge verkeer van personen, kapitaal en diensten en van vestigingsvrijheid. Schrijver maakt naar aanleiding van deze onderdelen van het verdrag enige opmerkingen, waarbij speciale aandacht wordt geschonken aan de sectoren van het transport en de landbouw. Dat het verdrag meer beoogt dan een douane-unie, is het logisch uitvloeisel van het samenvoegen van markten in tijden waarin sprake is van economische beleidsvoering door overheden in samenwerking met organisaties van werkgevers, werknemers etc. Immers, door de nationale markt op te doen gaan in een grotere gemeenschappelijke markt ontstaat de noodzaak om daarvoor een gemeenschappelijk beleid te voeren.

Inleiding.

In het vorige artikel ¹⁾ werd beschreven, hoe het verdrag tot instelling van de Europese Economische Gemeenschap voorziet in het tot stand komen van een douane-unie, volgens een vooraf vastgesteld schema. Voorts werd gewezen op het principe van de non-discriminatie, dat men zou kunnen zien als een van de voornaamste principes waarop een gemeenschappelijke beleidsvoering zal moeten berusten.

Het is niet alleen het voorzien in een gemeenschappelijk beleid op een aantal terreinen, dat de Europese Economische Gemeenschap tot méér dan een douane-unie maakt. Er is bovendien sprake van het tot stand brengen van vrijheid in het onderlinge verkeer van personen, kapitaal en diensten en van vestigingsvrijheid. Over deze onderdelen van het verdrag zullen allereerst enige opmerkingen worden gemaakt.

¹⁾ Zie „E.-S.B.” van 15 mei 1957.

(vervolg van blz. 406)

Het voorstel is wel fors. In de groep van gemeenten met minder dan 10.000 inwoners, waarvan 162 gemeenten een tekort op de nieuwe uitkering hebben groter dan f. 10 per hoofd, bevinden zich 811 gemeenten, waarvan er volgens de gegevens van de commissie-Oud op blz. 56 van het rapport, 384 achteruit en 427 vooruit gaan. Is het dan juist ter wille van de objectivering ten aanzien van 162 gemeenten de resterende 649 gemeenten met zo sterk wisselende bedragen per hoofd op te trekken?

Naar onze mening niet. Wanneer men meent dat de verdelingsmaatstaven op verantwoorde wijze zijn te hanteren, kan men het kardinale probleem, welk gedeelte van het bedrag dat de uitgaven de uitkeringen overtreffen, niet ten laste van de centrale middelen maar ten laste van het plaatselijk belastinggebied dient te komen, wel ontgaan door dit gedeelte zonder meer geheel ten laste van het gemeentefonds te brengen, maar de gevonden constructie dreigt hiermede tot een fictie te worden⁸⁾. Zeer conse-

⁸⁾ Hierop hopen wij in een slotartikel, gewijd aan de gemeentelijke belastingen en de aanvullende uitkering, terug te komen.

De Euromarkt

Meer dan een douane-unie alleen

Vrijheid van migratie.

Aan het eind van de overgangsperiode moet de vrijheid van migratie binnen de gemeenschap tot stand zijn gebracht en moet alle discriminatie op grond van nationaliteit zijn opgeheven. Teneinde dit einddoel te bereiken moet de Europese Commissie aan de Raad van Ministers van de aanvang van de overgangsperiode af voorstellen doen (betreffende het opheffen van restricties, het coördineren van nationale wetgevingen en administratieve praktijken etc.).

De vrijheid van vestiging.

Deze betreft een ingewikkelde materie, die ten nauwste verbonden is met de wetgevingen in de zes landen en daarom moeilijk in een aantal artikelen valt te regelen. Daarom wordt hier de verwezenlijking van het principe van non-discriminatie voor een belangrijk deel overgelaten aan de gemeenschapsorganen.

quent houdt de commissie hier de mogelijkheid van een zekere mate van subjectiviteit open.

Met de Vereniging zijn wij echter van mening, dat de in de algemene uitkering opgenomen factoren „alle betrekkelijk willekeurig” zijn. Zeer zeker wat betreft de kleine gemeenten. De oorspronkelijke gedachte van de Vereniging om ten behoeve van het algemeen voorzieningspeil van de kleine gemeenten een voorstel tot verhoging en wijziging van de structuur van de schaal te doen, lijkt ons dan ook veel juister. Beschouwt men de gebruikte verdelingsmaatstaven als min of meer willekeurig, dan is het argument dat men „de consequenties van een wijziging van het voorgestelde schaalbedrag en met name de repercussies op andere onderdelen van het uitkeringsstelsel”⁹⁾ niet kan overzien, niet van belang en is alleen de toeneming van de benodigde gelden relevant.

v. d. B.

⁹⁾ Advies van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten dd. 13 maart 1957 aan de Minister van Binnenlandse Zaken, Bezitsvorming en Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie, blz. 18.

Een algemeen programma met een indeling in soorten vestigingen en het opheffen van de voor ieder van die categorieën bestaande restricties, moet vóór het eind van de eerste etappe zijn vastgesteld. Bij het formuleren van de voorstellen van de Commissie zullen het Parlement en het Sociaal-Economisch Comité mede een rol spelen. Dit algemene programma vereist gedurende de eerste etappe de unanimitéitsgoedkeuring van de Raad van Ministers. Na het eind van de eerste etappe vereisen voorstellen ter uitvoering van het programma, zowel als het opstellen van onderdelen van het programma waarover nog niet werd beslist, slechts een gekwalificeerde meerderheidsgoedkeuring van de Raad.

De vrijheid van vestiging slaat op het toetreden tot en uitoefenen van vrije beroepen, zowel als de vestiging en bedrijfsuitoefening van ondernemingen ²⁾.

De vrijheid van dienstenverkeer.

Voor zover er ten aanzien van het dienstenverkeer niet reeds bepalingen bestaan in de hoofdstukken over de vrijmaking van het goederen-, personen- en kapitaalverkeer en de vrijheid van vestiging, stelt het betreffende hoofdstuk enige algemene principes. Voorts vallen de transportdiensten niet onder dit hoofdstuk.

Ook in dit hoofdstuk worden de opheffing van restricties en de non-discriminatie voorop gesteld. Voorts is ook hier sprake van een verplichting voor de Europese organen tot vaststelling van een algemeen programma, zoals bij het tot stand brengen van de vrijheid van vestiging. Het programma tot vrijmaking van het dienstenverkeer in het bankwezen en het verzekeringswezen dient te zijn afgestemd op de vrijmaking van het kapitaalverkeer.

De vrijheid van kapitaalverkeer.

In het verdrag betekent vrijheid van kapitaalverkeer: a. het opheffen van bestaande deviezenrestricties op het gebied van het kapitaalverkeer; b. het opheffen van discriminatie op grond van nationaliteit binnen de Gemeenschap. De in de landen bestaande regelingen op het gebied van de toegang tot de kapitaalmarkt ter verkrijging van kapitaal blijven dus bestaan. Zij dienen echter non-discriminatoir te worden toegepast. Publiekrechtelijke lichamen van een land kunnen slechts leningen plaatsen op de kapitaalmarkt van een ander land, wanneer daarvoor toestemming wordt verkregen van de regering van het land waar men de lening wil plaatsen. De reden hiervan is dat bij leningen, die worden opgenomen door publiekrechtelijke lichamen, niet altijd de garantie van een produktieve aanwending bestaat.

In overleg met de Monetaire Commissie ³⁾ zal de Europese Commissie de nodige voorstellen voor de vrijmaking van het kapitaalverkeer uitwerken. Deze voorstellen moeten door de Raad van Ministers gedurende de eerste twee etappes met unanimitéit worden goedgekeurd en met gekwalificeerde meerderheid gedurende de derde.

Evenals bij de monetaire politiek, blijft de nationale zelfstandigheid tot het nemen van maatregelen voor een

²⁾ Strikt genomen betreft de vestigingsvrijheid alle rechts-persoonlijkheid bezittende lichamen krachtens het privaatrecht (N.V., commanditaire vennootschap, firma etc.) inclusief coöperaties. Uitgezonderd zijn lichamen die niet naar winst streven.

³⁾ Een raadgevende instantie die 14 leden telt — 2 namens de Europese Commissie en 2 vertegenwoordigers van ieder van de zes landen.

belangrijk deel bewaard. Ontstaan er storingen op een nationale kapitaalmarkt — óf als gevolg van kapitaalbewegingen binnen de zes landen, óf als gevolg van een gebrek aan afstemming naar buiten dat „doorstroming” tot gevolg heeft — dan kan het betreffende land in overleg met de Europese Commissie maatregelen nemen. Deze maatregelen kunnen bestaan uit belemmeringen voor het onderlinge kapitaalverkeer. Meent men dat de belemmeringen onnodig groot zijn, dan kan de Commissie een voorstel tot wijziging van de maatregelen doen. Dergelijke voorstellen kunnen door de Raad van Ministers met gekwalificeerde meerderheid worden goedgekeurd.

De gevallen, waarin kapitaalbewegingen betalingsbalansmoeilijkheden doen ontstaan, zijn geregeld in het deel over het monetair beleid.

De landbouwsector.

Aan deze sector is een speciaal hoofdstuk gewijd. Of-schoon in beginsel is gesteld, dat de landbouw eveneens deel uitmaakt van de Gemeenschappelijke Markt, kan men dit hoofdstuk zien als de basis voor een Europees landbouwbeleid. Een simpele vrijmaking van het verkeer alléén hebben de landen onvoldoende geacht. Dit is begrijpelijk, omdat de landbouwsector ook binnen ieder van de zes landen aan veel regelingen onderworpen is ⁴⁾.

Het vaststellen van de gemeenschappelijke agrarische politiek, dat zal samengaan met het creëren van de Gemeenschappelijke Markt voor landbouwprodukten, heeft als uitdrukkelijk gesteld doel:

- a. te komen tot een opvoering van de produktiviteit;
- b. de markten te stabiliseren;
- c. de voedselvoorziening te garanderen;
- d. redelijke prijzen te waarborgen voor de consumenten.

De opbouw van de Europese landbouwpolitiek gedurende de overgangperiode kan gepaard gaan met het instellen van gemeenschappelijke landbouworganisaties. Deze kunnen de vorm aannemen van: a. gemeenschappelijke concurrentieregels; b. verplichte coördinatie van nationale marktorganisaties; c. een Europese marktorganisatie. Na het ingaan van het verdrag zal de Commissie een conferentie bijeenroepen voor het opstellen van aanbevelingen. Rekening houdend met de aanbevelingen van deze conferentie, zal de Commissie binnen twee jaar na het in werking treden van het verdrag voorstellen doen over de te voeren landbouwpolitiek.

Gedurende de overgangperiode behouden de staten autonomie op het gebied van hun prijsbeleid: zij kunnen minimum-prijzen instellen voor bepaalde produkten en de invoer tegen prijzen lager dan deze minima beletten. De minimum-prijssstelsels mogen echter geen inkrimping van de handel tot gevolg hebben tot een niveau, lager dan het gemiddelde over de drie jaren vóór de in werking treding van het verdrag. Zij mogen bovendien een geleidelijke groei van de handel niet in de weg staan. Voorts moeten de stelsels zijn gebaseerd op de weg van de Europese organen vast te stellen criteria, zodra deze criteria zijn bepaald en goedgekeurd. Van het begin van de derde etappe af kan de Raad van Ministers op voorstel van de Commissie minimum-

⁴⁾ Men leze over deze materie de artikelen van de landbouwmedewerker van de Nieuwe Rotterdamse Courant: „De landbouw in de Europese Markt” I en II, in de nummers van 17 en 19 april j.l.

prijzen wijzigen bij met gekwalificeerde meerderheid genomen besluiten ⁵⁾).

Van de aanvang der overgangperiode af zullen tussen de zes landen onderhandelingen worden geopend over contracten op lange termijn, die dienen ter overbrugging van de periode waarin nog geen gemeenschappelijke marktorganisaties tot stand zijn gekomen. Als uitgangspunt voor de te verhandelen hoeveelheden zullen dienen: de gemiddelde onderlinge handelsstromen in de drie jaren die aan het ingaan van het verdrag vooraf gingen. De prijzen zullen zich geleidelijk moeten aanpassen bij die, welke bestaan op de markten van de landen die afnemers zijn (de laagste prijzen dus). Uitdrukkelijk is vermeld, dat deze contracten geen belemmering mogen vormen voor de invoer van grondstoffen uit landen buiten de Gemeenschap, voor zover deze dienen om na verwerking weer te worden uitgevoerd naar derde landen.

De transportsector.

Ook in de transportsector zal gedurende de overgangperiode een gemeenschappelijk beleid tot stand moeten komen. De voorstellen die de Europese Commissie op dit gebied zal moeten doen, vereisen gedurende de eerste twee etappes unanimitetsgoedkeuring van de Raad van Ministers en in de derde etappe de gekwalificeerde meerderheid.

De bepalingen van het verdrag slaan alleen op het spoor- en wegverkeer en de binnenvaart. De Raad van Ministers zal met unanimitet moeten vaststellen welke bepalingen ook gelden zullen voor scheepvaart en luchtvaart.

In het verdrag zijn drie beleidsbeginselen vastgelegd: a. voor vervoerders uit de andere vijf landen mogen de regelingen van een staat niet minder gunstig zijn dan voor vervoerders uit eigen land (non-discriminatie); b. op de algemene bepalingen van het verdrag die subsidies verbieden mogen twee uitzonderingen worden gemaakt voor het transport: toegestaan zijn subsidies terwille van de openbare nutsfunctie en terwille van de coördinatie van het transportwezen; c. alle te nemen maatregelen op het gebied van voorwaarden en prijzen zullen rekening moeten houden met wat men noemt „de economische toestand van de vervoerders”.

De Europese Commissie heeft het recht van onderzoek naar discriminatoire praktijken op het gebied van vervoersprijzen en -voorwaarden. De Commissie moet bovendien regels stellen ter voorkoming van discriminatie. Over deze regels moet de Raad van Ministers hebben beslist vóór het einde van het tweede jaar na het ingaan van het verdrag. Goedkeuring van de voorgestelde regels kan met gekwalificeerde meerderheid geschieden.

Van het begin van de tweede etappe af is iedere vorm van steun of protectie, die door middel van vervoersbedrijven aan andere bedrijven wordt verleend, verboden. De zgn. concurrentietarieven worden niet getroffen door dit verbod.

⁵⁾ De criteria ter vaststelling van minimum-prijzen dienen rekening te houden met het gemiddelde kostenniveau in een land, de verbetering van de agrarische bedrijfsvoering en de aanpassingen en specialisatie binnen de Gemeenschappelijke Markt.

Teneinde een effectieve naleving van het verbod te garanderen heeft de Europese Commissie het recht regelingen en prijzen in de transportsector te onderzoeken. Uitzonderingen op dergelijke regels kunnen door de Commissie worden voorgesteld, indien zulks van nut is voor de ontwikkeling van achterlijke streken.

Van Gemeenschappelijke Markt naar gemeenschappelijk beleid.

Hiermee kan de beschrijving van het tweede deel van het verdrag worden afgesloten. In de Franse tekst draagt dit deel de titel „Les Fondements de la Communauté” ⁶⁾. Zoals wij zagen handelt het over het samenvoegen van de zes nationale markten — over het vestigen van de grondslagen van de gemeenschappelijke economie dus (d.w.z. een douane-unie en een reeks bepalingen over sectoren waarin zich speciale problemen voordoen).

Hoewel dit tweede deel van het verdrag in een aantal onderdelen reeds beleidsaspecten behandelt (vooral bij het kapitaalverkeer, de landbouw en het transport), is een aantal meer algemene aspecten van het gemeenschappelijk beleid behandeld in het derde deel van het verdrag. In dat deel treft men aan bepalingen over concurrentieregels, fiscale vraagstukken, de onderlinge afstemming van wetgevingen, monetair beleid, gemeenschappelijke handelspolitiek, sociaal beleid en ten slotte het besluit tot oprichting van een Europese Investeringsbank.

In het vierde en vijfde deel van het verdrag zijn respectievelijk geregeld: de associatie met de overzeese gebieden en de institutionele aspecten van de Gemeenschap. In een aantal annexen van het verdrag treft men ten slotte o.a. aan de lijsten A t/m G betreffende het buitentarief en de bepalingen over het „régime spécial” voor Frankrijk.

Uit de bovenstaande opsomming moge andermaal blijken dat het verdrag belangrijk méér beoogt dan een douane-unie. Dit is een logisch uitvloeisel van het samenvoegen van markten in tijden waarin sprake is van economische beleidsvoering door overheden in samenwerking met organisaties van werkgevers, werknemers etc. Immers, door de nationale markt op te doen gaan in een grotere gemeenschappelijke markt, ontzeggen de autoriteiten van een land zich belangrijke instrumenten voor hun beleidsvoering en bovendien de belangrijkste mogelijkheden om voor de eigen economie de gevolgen van beleidsdaden, begaan in de andere partnerlanden, te verzachten. Aldus ontstaat de noodzaak om een gemeenschappelijk beleid te voeren voor de gemeenschappelijke markt die men vestigt. Dat betekent het bereiken van overeenstemming over beleidsnormen en het scheppen van een institutionele apparatuur voor de beleidsvoering.

In een volgend artikel zal het derde deel van het verdrag worden behandeld.

⁶⁾ 's-Gravenhage.

Dr. J. C. RAMAER.

⁶⁾ Het eerste deel van het verdrag is getiteld „Les Principes”; het bevat o.a. de algemene bepaling over het principe van non-discriminatie. Wij halen hier de Franse tekst aan, omdat de officiële Nederlandse vertaling nog niet gereed is.

Blijf bij — Lees „E.S.B.”!

Naar aanleiding van het artikel „Parallelisatie in de middenstand” van Dr. E. J. Tobi in „E.-S.B.” van 10 april jl. onderstreept schrijver diens stelling, dat de belangen van de consument voorrang moeten hebben. Het kruideniersbedrijf is van oudsher een geparalleliseerd bedrijf. Toen in 1937 de Vestigingswet werd afgekondigd was het noodzakelijk tot een branche-omschrijving te komen. Het afkondigen van een groot aantal vestigingsbesluiten bracht mede, dat voor steeds meer artikelen, die van oudsher in het kruideniersbedrijf werden verkocht, vestigingseisen werden gesteld, waardoor het assortiment van deze branche aanmerkelijk is versmald. Het aandringen op parallelisatie wordt door schrijver gezien als een streven naar het rechte trekken van wat door toepassing van de Vestigingswet 1937 scheef is gegroeid. Dit artikel is door Dr. Tobi van een naschrift voorzien.

Parallelisatie in de middenstand

Wij kunnen Dr. E. J. Tobi dankbaar zijn voor zijn artikel in „E.-S.B.” van 10 april jl. over de parallelisatie in de middenstand en hopen dat zijn bedoeling, een brede discussie mogelijk te maken, ook werkelijk tot gevolg zal hebben dat dit vraagstuk van alle kanten wordt belicht. Het is alleen jammer, dat de geachte schrijver geen enkel nieuw motief aanvoert vóór of tegen de parallelisatie, of facetten belicht waardoor nieuwe gezichtspunten worden geopend. Wij hopen nu maar dat uit de discussies zich nieuwe gezichtspunten zullen ontwikkelen waardoor het misschien mogelijk wordt dat er een juister begrip gaat ontstaan omtrent de parallelisatie.

Zonder te willen pretenderen bepaalde, concrete, nieuwe gezichtspunten in het midden te kunnen brengen willen wij toch wel gaarne op het artikel van Dr. Tobi ingaan. Wanneer de geachte schrijver meent dat het onderhavige verschijnsel (Dr. Tobi noemt de parallelisatie een verschijnsel) van twee gezichtspunten uit kan worden gezien, nl. vanuit de gezichtshoek van de consument en vanuit het standpunt der betrokkenen zelve, vanuit het standpunt van de middenstand, dan kunnen wij het daar wel mede eens zijn doch menen op onze beurt, dat er ook nog belangrijke andere gezichtshoeken zijn van waaruit het vraagstuk van de parallelisatie dient te worden gezien, nl. de bedrijfseconomische ontwikkeling in de middenstand en de algemeen maatschappelijke ontwikkeling.

Wij zullen ons in dit artikel evenwel voorlopig bepalen tot de twee standpunten van waaruit Dr. Tobi de parallelisatie beziet en dan willen wij zijn stelling onderstrepen, dat het standpunt van de consument — misschien is het juister te spreken van de belangen van de consument — voorrang moet hebben. Wij zijn er echter van overtuigd dat het onmogelijk is de parallelisatie op haar juiste waarde te schatten, wanneer begonnen wordt met een totaal verkeerde voorstelling van zaken aangaande de parallelisatie in het verleden. In zijn ijver blijkbaar om parallelisatie als een tijdverschijnsel aan te duiden (dat het niet is) schrijft Dr. Tobi op blz. 284: „In de crisisjaren dertig beschouwde de middenstand het zeer bepaaldelijk als een euvel; men ziet iets concreets ongaarne vervagen, en het woord branchevervaging had dan ook duidelijk iets misprijzends”. In deze zin ligt de bewering opgesloten, dat in

die crisisjaren dertig onder invloed van de ongunstige omstandigheden de branchevervaging haar intrede deed; het werd toen immers als een euvel beschouwd.

Een tweede bewering die in deze zin ligt opgesloten is, dat de branche-afbakening in die crisisjaren concreet bestond, d.w.z. dat er tot aan die tijd een duidelijke afscheiding bestond in het assortiment voor iedere branche en dat de éne branche geen artikelen uit een andere branche verkocht. Deze zin kan allicht tot verwarring leiden want de werkelijkheid is geheel anders. Het kruideniersbedrijf — want daar draait het in het artikel van Dr. Tobi hoofdzakelijk om; vandaar uit komt immers volgens de geachte schrijver de grootste aandrang tot parallelisatie — is van oudsher een geparalleliseerd bedrijf.

De ouderen in de kruideniersbranche weten dat uit eigen ervaring, maar ook wanneer wij wat verder in de geschiedenis teruggaan tot diep in de negentiende eeuw, dan vinden wij vermeld het bestaan van zekere speciaalzaken, bijv. grutterijwinkels, koffie- en theewinkels, doch wanneer het gaat over een kruidenierswinkel dan blijken daarin niet alleen voedings- en genotmiddelen in te zijn verkocht, doch daarnaast ook nog een krans van andere artikelen. Al naar gelang de vestigingsplaats en de plaatselijke omstandigheden kon men in die krans van artikelen aantreffen: verlichtingsartikelen als petroleum, kaarsen, zomede huishoudelijke artikelen, toiletbenodigdheden, schoonmaakartikelen, parfum, cosmetica, gedroogde en gezoute vis, groenten uit het vat, spek, worst, reinigingsmiddelen, drogerijen, kruiden, tabak, kleingoed-manufacturen als garen, band, knopen, elastiek, sajet e.d.

In de dertiger jaren, om ons daar nu maar bij te bepalen, werd deze sortering, aangevuld met nieuw op de markt verschenen artikelen zoals vleeswaren, gloeilampen e.d., nog veelvuldig in de kruidenierswinkel aangetroffen. De aanvankelijk bestaande speciaalzaken als grutterijwinkel, koffie- en theewinkels waren in die jaren reeds goeddeels verdwenen, hetzij door opheffing, hetzij door uitbreiding tot een geparalleliseerd bedrijf. Het is wellicht goed er hier nog eens op te wijzen ter voorkoming van misverstand, dat de aandrang tot het instellen van een vestigingswet in die crisisjaren dertig bepaaldelijk niet voortkwam uit het „euvel” van de branchevervaging,

doch uit het verschijnsel dat zeer velen die op de een of andere wijze werkloos geworden waren zich met geleend geld of met krediet van de leverancier gingen vestigen als detaillist.

Waar er toen volkomen vestigingsvrijheid bestond was het verklaarbaar dat deze nieuwkomers in alle vrijheid een assortiment gingen voeren waarin van alles en nog wat voorkwam. Dit werd terecht als een euvel aangemerkt en waar er zeer velen mislukten en na korte tijd weer verdwenen met achterlating van soms een aanzienlijke schuld, werd dit tevens als een economische verspilling gevoeld. Maar dit alles heeft met het al of niet bestaan van de parallelisatie in de jaren dertig niets van doen. Het was een tijdsverschijnsel dat ook zonder de komst van een vestigingswet, door de oorlogsjaren en de daarop gevolgde ruime arbeidsgelegenheid vanzelf zou zijn verdwenen.

Toen in 1937 de Vestigingswet 1937 werd afgekondigd en op grond daarvan de vestigingsbesluiten moesten worden geformuleerd, was het noodzakelijk tot een brancheomschrijving te komen. Bij het opstellen van het Vestigingsbesluit Kruideniersbedrijf 1939 werd rekening gehouden met de doelstelling van de vestigingswet, nl. de verheffing van het vakpeil en het weren van beunhazen. Een bepaling die zou kunnen leiden tot afsluiting van de branche of tot een scherpe begrenzing werd niet opgenomen. Daarom omvatte de brancheomschrijving, neergelegd in 16 groepen van waren, slechts de kern van het toen algemeen gebruikelijke assortiment. Door de formulering van het begrip „kruideniersbedrijf” zodanig te stellen, dat slechts diegene als kruidenier zou worden aangemerkt die tenminste 4 van de 16 opgesomde groepen van waren verkocht werd de mogelijkheid open gelaten dat iedereen buiten de kruideniersbranche vrij was 3 groepen van waren te verkopen zonder aan enige eis te behoeven voldoen. Bovendien werd de gehele krans van artikelen die vanouds om deze kern van 16 groepen van waren werd verkocht volkomen vrij gelaten, zodat ook hierin iedereen vrij was die te verkopen.

Wat hebben wij nu zien gebeuren sedert 1937? Dat voor een groot aantal branches ook vestigingsbesluiten zijn afgekondigd waarin een soortgelijke bepaling als voorkwam in het Vestigingsbesluit Kruideniersbedrijf, waarbij het aan iedereen werd vrij gelaten een deel van het assortiment te verkopen, genoemd in de betreffende brancheomschrijving, niet werd opgenomen. Dit bracht mede dat voor steeds meer artikelen, die van oudsher in het kruideniersbedrijf werden verkocht, vestigingseisen werden gesteld in afzonderlijke vestigingsbesluiten. De ondernemer die zich nadien als kruidenier wilde gaan vestigen kwam voor de opgaaf te staan of een zaak op te zetten met een veel smaller assortiment dan voorheen in het kruideniersbedrijf werd verkocht, of een aantal diploma's te behalen om aan de afzonderlijke eisen te kunnen voldoen.

Een direct gevolg hiervan was dat oude gevestigde kruidenierszaken, met name op het platteland waarin altijd het brede assortiment werd verkocht, onverkoopbaar werden. Wij behoeven alleen maar te verwijzen naar de vestigingsbesluiten voor de detailhandel in tabak, voor parfumerie en cosmetica, voor verband- en geneesmiddelen waarin ontsmettingsmiddelen zijn opgenomen, voor textiel en voor huishoudelijke artikelen. In al deze besluiten zijn geen uitzonderingsbepalingen voor het kruideniersbedrijf opgenomen. Wij kunnen dus vaststellen, dat door de wijze van toepassing van de vestigingswet 1937, zoals dat

is geschied, het aloude assortiment van het bedrijf is aangetast en aanmerkelijk versmald.

Het wil ons voorkomen dat, tegen deze achtergrond, gezien, het toch wel bedenkelijk is wanneer Dr. Tobi in zijn artikel beweert, dat de wens tot opvoering van de rendabiliteit bij de kruideniers inderdaad de drijfveer is om aan te dringen op parallelisatie. Het gaat de kruideniersbranche veeleer om een rechttrekken van wat door de toepassing van de Vestigingswet 1937 scheef gegroeid is. En als hier nu moet worden gesproken van de ironie van het voortdurend in beweging zijn van het bedrijfsleven dan is het niet, dat sommige groepen (lees kruideniers) weer terug willen naar de vrijheid, of tenminste meerdere vrijheid, doch dat de ontwikkeling van de koopgewoonte en de behoefte van de consument in dezelfde richting gaat als het verlangen van de kruideniersbranche, weer in haar rechten te worden hersteld. Dat, om aan de gewijzigde behoefte van de consument nu en in de toekomst te kunnen voldoen, niet meer volstaan kan worden met het volledige oude assortiment, doch dat daaraan nieuwe artikelen, voortgebracht door de industrie, moeten worden toegevoegd, is duidelijk. Dat heeft met enige aandrang tot parallelisatie niets te maken, hoogstens met het goed verstaan van de dienende taak die de kruidenier in het maatschappelijk leven heeft.

Wanneer Dr. Tobi zich in gemoede afvraagt, waar de commissie uit de S.-E.R. en de Middenstandsraad de wetenschap vandaan halen om dermate positief te kunnen beweren, dat het kopen in één winkel een levende behoefte van de hedendaagse consument is en hij schrijft dan dat dit een volkomen onbewezen stelling is, dan vragen wij ons toch in gemoede af, of Dr. Tobi nu werkelijk zo'n onbekende in Jeruzalem is. Meent Dr. Tobi nu werkelijk dat grote winkelmaatschappijen — we spreken nu maar niet van de vele zelfstandige ondernemers die reeds een rijke ervaring hebben opgedaan —, die vaak enorme kapitalen investeren in nieuw te openen zelfsbedieningswinkels of supermarkts zo onnozel zijn dit op goed geluk te doen? Is het de geachte schrijver niet bekend, dat deze maatschappijen alvorens die grote kapitalen te gaan investeren wel degelijk aan marktonderzoek doen en de opinie van de huisvrouw-toekomstige klant peilen? De commissie uit de S.-E.R. en de Middenstandsraad waren realistischer en hielden bij het uitbrengen van de adviezen wel degelijk rekening met de geconstateerde veranderingen in de behoeften van de consument. De door Dr. Tobi als „onbewezen” gekwalificeerde stelling is dus wel terdege juist, al ligt die niet in een voor studeerkamers beschikbaar rapport vast.

Wanneer de geachte schrijver het verder heeft over „enkele winkels”, welke op bescheiden schaal iets van de parallelisatie zouden hebben verwezenlijkt dan mogen wij er hem misschien wel op wijzen, dat dit er enkele honderden zijn, welk aantal nog dagelijks aangroeit. Wanneer, nochtans zo hier en daar in binnen- en buitenland een opgezette zelfbedieningszaak of super-market, waarin de parallelisatie wordt toegepast, moet worden gesloten dan is het, zacht uitgedrukt, lichtvaardig daaruit te concluderen dat de consument niet gediend zou zijn met parallelisatie of er geen behoefte aan bestaat. Het is iedere ingewijde bekend, dat aan de organisatie en aan de leiding van soortgelijke geparalleliseerde bedrijven zeer bijzondere eisen worden gesteld en dat er veelal een behoorlijke aanlooptijd voor nodig is om aan deze eisen te kunnen voldoen. Er kunnen dus zeer wel andere doorslaggevende factoren

zijn die een zaak doen mislukken dan alleen de behoefte en verlangens van de consument.

De stelling van Dr. Tobi, dat eigenlijk een omvangrijk objectief marktonderzoek bij een groot aantal consumenten nodig zou zijn om te kunnen beweren dat er al of niet behoefte bij de consument bestaat aan parallelisatie, doet zeer onlogisch aan. Immers, wanneer het niet zonder een dergelijk onderzoek mogelijk is de stelling te poneren dat parallelisatie, het onder één dak door de consument kunnen verrichten van een groot aantal routine-aankopen, in een bij de consument levende behoefte voorziet, dan is het ook niet mogelijk het tegendeel van deze stelling te poneren, dat er geen behoefte aan parallelisatie bij de consument bestaat.

Het is dus, lijkt ons, volkomen verantwoord in deze af te gaan op de reactie van de consument zoals wij die hebben kunnen waarnemen sedert het verschijnen van de zelfbedieningswinkels en de super-markets in de distributiesector. Deze reactie is overduidelijk gebleken, getuige de sterke toename van het aantal zelfbedieningswinkels in de laatste paar jaar. Overigens zijn het niet alleen de zelfbedieningswinkels en de super-markets waar de parallelisatie wordt bedreven. Wanneer Dr. Tobi eens rond zou willen neuzen in de winkels waarin tot voor enkele jaren nog alleen aardappelen, groenten en fruit werd verkocht, of in de winkels die voor enkele jaren terug nog volkomen als speciaal zuivelzaak werden gedreven, dan zal hij tot de ontdekking komen dat het levensmiddelenbedrijf met zijn brede assortiment reeds zeer verbreid is, en bij de consument zeer in de smaak valt.

En dan wijst Dr. Tobi op het gevaar van „afromen” d.w.z. het gevaar dat de éne branche de beste — met de ruimste winstmarge — artikelen uit een andere branche gaat verkopen en deze als lokartikel gaat gebruiken. Maar de ironie, om dat woord nog maar eens te gebruiken, wil dat juist hier de geachte schrijver zelf een prachtig pleidooi

gaat voeren voor parallelisatie. Wij waren het er toch immers over eens dat de belangen van de consument moeten prevaleren? Welnu, wanneer de éne branche de beste artikelen uit een andere branche gaat verkopen en deze als lokartikelen gaat gebruiken, deze dus voor lagere prijs gaat aanbieden dan waarvoor ze in de eigen branche werden verkocht, dan wordt direct bereikt dat de prijs van het levensmiddelenpakket omlaag gaat en dat is in het belang van de consument. Het gevaar van een scherpe prijsconcurrentie willen wij zeker niet ontkennen, maar het gaat toch primair om het belang van de consument; de vestigingwet bedrijven is niet afgekondigd om de middenstander een zodanig beschermd bestaan te verzekeren dat hij niet meer hoeft te concurreren. Ware dat wel zo, dan zou de stelling, dat de belangen van de consument moeten prevaleren geen enkele waarde hebben en onhoudbaar zijn.

Dat de Overheid nauwkeurig de belangen van de betrokken middenstandsgroepen tegen elkaar zal moeten afwegen en dienen te zoeken naar een weg, waarbij schokgewijze overgangen en uitbreidingen worden vermeden, daar kunnen wij het slechts in zoverre mee eens zijn, dat niet plotseling alle eisen van vakbekwaamheid moeten worden afgeschaft en dat inderdaad de ontwikkeling naar een algemeen levensmiddelenbedrijf geleidelijk aan moet geschieden. Maar dat betekent tevens, dat door de formulering van de nieuwe vestigingsbesluiten aan deze ontwikkeling geen belemmeringen in de weg moet worden gelegd. Het moet niet zo worden, dat de Overheid de belangen van de verschillende groepen in de middenstand gaat afwegen gelijk een vader bij het verdelen van een koek onder zijn minderjarige kinderen waarbij hij nauwkeurig afweegt of zij allemaal wel een plakje van de koek krijgen die gelijk is van dikte en omvang. Met andere woorden: dat overwegen van de Overheid mag nimmer leiden tot het scheppen en instandhouden van kunstmatige branche-grenzen. Daarmede is de consument noch de middenstand gediend.

¹s-Gravenhage.

M. J. VAN OOIJEN.

NASCHRIFT

Er dreigt rond de parallelisatie in de kruidenierswereld een legendevorming te ontstaan, die bestrijding behoeft. De stelling van de heer Van Ooijen is, dat ik „een totaal verkeerde voorstelling van zaken” zou hebben gegeven aangaande de parallelisatie in het verleden. Die is, zo geeft hij te verstaan, eerst ontstaan sedert de invoering van de Vestigingwet Kleinbedrijf van 1937 en de kruidenier is daarvan de dupe geworden.

Wat is er nu waar van die „totaal verkeerde voorstelling van zaken”? In mijn boek „Georganiseerde Distributie” ¹), verschenen in 1931, schreef ik reeds: „Er is nog een andere bijzonderheid kenmerkend voor het huidige, versnipperde distributie-apparaat. Dat is de zgn. doublure: het verkopen in de winkel van andere artikelen, al of niet verwant met die van de eigenlijke branche”. En uit een in 1929 gepubliceerd onderzoek haalde ik aan, dat er in Amsterdam naast 2.375 eigenlijke kruideniers nog ruim 5.000 andere winkels en winkeltjes waren, die als nevenartikelen eveneens kruidenierswaren verkochten ²). Wellicht zal mijn opponent weinig waarde hechten aan een door mijzelfen destijds

¹) Georganiseerde Distributie, door Dr. E. J. Tobi en Dr. C. Visser, met een bijdrage van Prof. Dr. J. A. Veraart, uitg. Muusses, Purmerend 1931.

²) T.a.p. blz. 19.

geconstateerd feit. Welnu, dan moge ik hem verwijzen naar een artikel van de hand van Drs. A. W. H. J. Quadvlieg over de branchevervaging, dat als volgt aanvangt: „Het verschijnsel der zgn. branchevervaging stond reeds vóór de oorlog bekend als één van de vele euvelen, waaraan ons distributie-apparaat laboreerde” ³). De lezer oordele nu zelf aan wiens kant de totaal verkeerde voorstelling van zaken ligt!

Verder schrijft de heer Van Ooijen, dat „de aandrang tot het instellen van een vestigingwet in de crisisjaren dertig bepaaldelijk niet voortkwam uit het „euvel” van de branchevervaging”. Het is uitermate verhelderend, hiertegenover te stellen wat de heer Quadvlieg in diens reeds hierboven aangehaalde ook nu nog zeer lezenswaardig artikel hieromtrent opmerkt. En dat is te meer verhelderend omdat deze auteur, werkzaam bij het Ministerie van Economische Zaken, geacht kan worden uitstekend met de historie van bedoelde wet op de hoogte te zijn. Wij lezen dan: „De destijds uitgevaardigde Vestigingwet Kleinbedrijf 1937 had mede ten doel tegen de steeds verder gaande vervaging der branchegrenzen door de zgn. doublure-

³) Enige beschouwingen over branchevervaging en branchezuivering, door Drs. A. W. H. J. Quadvlieg, in het Maandschrift „Economie” 1945/6, blz. 297.

verkoop een dam op te werpen" ⁴⁾). En verderop in dat artikel: „De bedoeling van deze wetgevende maatregel was de verheffing van het kleinbedrijf... alsmede het tegengaan van verschillende aan het kleinbedrijf klevende euvelen, waaronder met name ook de ongewenste branchevervaging" ⁵⁾). Het wil ons voorkomen, dat hiermede de basis van het vertoog van de heer Van Ooijen volkomen is weggevallen.

Hoe zit het nu met de kruideniers? Zijn die nu werkelijk de dupe geworden van hun vestigingsbesluit? Laat ons ook hier de historie nagaan. Het Vestigingsbesluit Kruideniersbedrijf 1939 somt 17 — niet 16 zoals de heer Van Ooijen schrijft — groepen van artikelen op, die de kruidenier in zijn assortiment mag opnemen. Dat het kruideniersbedrijf reeds toen sterk geparalleliseerd was geeft ook mijn opponent toe. Welnu, in het licht van de door Drs. Quadvlieg vermelde doelstelling van de vestigingswet was het volkomen verklaarbaar, dat het besluit dat assortiment ietwat inperkte. Maar over de mate van inperking kon de kruidenier beslist niet klagen. Immers, van die 17 groepen werden er niet minder dan 12 ontleend aan het bedrijf van de zgn. waterstokers — destijds een hier en daar vrij veel voorkomende tak van bedrijf —, 7 aan de groentehandel, eveneens 7 aan de drogisterij, 5 aan de zuivelhandel, 2 aan de chocolaterie, 1 aan de wijnhandel en 1 aan de sigarenbranche. M.a.w.: de kruideniers zagen hun parallelisatie, hun „doublure", hun overgrijpen naar artikelen uit andere branches gelegaliseerd voor groepen artikelen uit niet minder dan *zeven* andere branches! Nu is het juist, dat degene, die minder dan 4 van de opgesomde 17 artikelen-groepen in zijn assortiment opnam, niët als kruidenier werd aangemerkt. Allicht niet, anders zou de doublure in het kruideniersbedrijf zijn gesanctioneerd zonder dat

⁴⁾ T.a.p. blz. 297.

⁵⁾ T.a.p. blz. 318/9.

Personenauto's

Onlangs heeft het Centraal Bureau voor de Statistiek gegevens bekend gemaakt omtrent de omvang en de samenstelling van het Nederlandse motorrijtuigenpark per 1 augustus 1956. Hieruit blijkt o.a., dat het aantal personenauto's op die datum 327.466 bedroeg, hetgeen betekent, dat er in één jaar bijna 60.000 zijn bijgekomen. Sedert 1951, in vijf jaren tijds dus, is ons personen-autopark meer dan verdubbeld. In onderstaand staatje is zowel het aantal personenauto's als de toeneming daarvan van jaar op jaar weergegeven.

	Aantal personenauto's	Toeneming t.o.v. het voorgaande jaar	
		aantal	in pCt.
1952	172.712	15.710	10,0
1953	187.608	14.896	8,6
1954	219.411	31.803	17,0
1955	267.888	48.477	22,1
1956	327.466	59.578	22,2

Duidelijk blijkt hieruit, welk een sterke groei het personenautopark de laatste tijd te zien heeft gegeven: de laatste drie jaren bewegen zelfs zowel de absolute als de procentuele toeneming zich in stijgende lijn.

daar iets tegenover stond. De kruideniers hebben dus in 1939 de volle maat gekregen! Er is dus geen sprake van rechte trekken van iets, wat door de toepassing van de vestigingswet is scheef gegroeid, integendeel, een belangrijk deel van die scheefgetrokken groei werd door het besluit van 1939 gelegaliseerd. En waarin bestaat nu de boosheid van andere groepen distribuanten? Eenvoudig hierin, dat zij — binnen de grenzen van bedoeld besluit — de kruideniers met gelijke munt hebben betaald: wie zal het hen kwalijk nemen? De kruideniers zijn wel de allerlaatsten, die dat zouden mogen doen, immers wat zij op het ogenblik verlangen is precies hetzelfde!

De heer Van Ooijen voert wederom de consument ten tonele en hij ontkent, dat de wens tot verbetering van de rentabiliteit bij de kruideniers de drijfveer zou zijn om aan te dringen op parallelisatie. Leerzaam is hier wat andere auteurs aangaande deze kant van de zaak hebben geschreven. In een recente beschouwing over de parallelisatie ⁶⁾ zegt Dr. J. M. E. M. A. Zonnenberg: „De hier en daar wat rhetorisch aandoende opsomming van de „nieuwe impulsen" aan de parallelisatietendens gegeven, lijkt o.i. in de praktijk tot dusver nog geen afdoende bevestiging te vinden". Nog duidelijker zegt het de heer G. P. J. van Overbeek in een ander recent artikel ⁷⁾: „De ware drijfveer is evenwel niet de bevrediging van een gebleken consumentenbehoefte, doch het verlangen van bepaalde detaillisten naar groter gewin. Een gecompliceerde situatie, die er toe leidt, dat middenstanders elkaar, gedreven door het winstmotief, bestrijden, waarbij één der partijen zich opwerpt als wilsvoltrekker van de consument. Deze laatste kan door al het gerucht en suggestieve reclame licht in de waan worden gebracht, dat hij in deze de stuwende kracht is, terwijl hij in werkelijkheid wordt voortgeschoven". Commentaar o.i. overbodig.

Werkelijk verbijsterend ten slotte acht ik datgene wat de heer Van Ooijen, secretaris van een vereniging van middenstanders, over het afkomen en de daaruit voortvloeiende prijsconcurrentie tussen middenstanders schrijft. Laat men gerust de beste artikelen uit een andere branche verkopen en als lokartikelen tegen lage prijzen aanbieden, zo roept hij uit, dat is immers in het belang van de consument! Hier voert dus iemand, die de middenstand dient, het pleit om terug te keren tot de moordende concurrentie van de jaren dertig, toen niet minder dan elf van twaalf door het Economisch Instituut voor de Middenstand onderzochte middenstandsbranches financieel noodlijdend waren! En de Overheid, zo stelt hij verder, moet dan maar eens ophouden met het voeren van een beleid, dat een gezonde middenstand ten doel heeft! Het is wèl ver gekomen met de voorstanders van parallelisatie, wanneer zij hun stelling met dergelijke argumenten menen te moeten verdedigen! Men versta ons nu goed. Reeds in mijn vorig opstel schreef ik, dat er wensen zijn, die alleen door parallelisatie kunnen worden bevredigd. Daarover valt te praten, maar niët op de wijze, zoals mijn opponent meent dat te moeten doen.

⁶⁾ 's-Gravenhage.

Dr. E. J. TOBI.

⁶⁾ Kanttekeningen bij de voorstellen van Middenstandsraad en S.-E.R. inzake parallelisatie, door Dr. J. M. E. M. A. Zonnenberg, in „Klein- en Middenbedrijf", 3e jaargang, nummers 5—6, blz. 156.

⁷⁾ De middenstand en de consument, door G. P. J. van Overbeek, in de „Kroniek van het Ambacht", april 1957, blz. 140.

„Equal pay” in recommandatie van Genève en Euromarktverdrag

Op het congres van de Beweging van Europese Federalisten, dat op 13 april 1957 te Scheveningen werd gehouden, heeft de voorzitter van de Nederlandse delegatie bij de onderhandelingen omtrent het verdrag voor de Europese Economische Gemeenschap, Dr. J. Linthorst Homan, een algemene inleiding gehouden, waarbij hij dit verdrag vergeleek met het rapport Spaak. Blijkens het verslag van zijn uiteenzettingen in „E.-S.B.” van 24 april 1957 stelde Dr. Linthorst Homan met betrekking tot het onderdeel van de sociale harmonisatie het volgende vast:

„Binnen vier jaar na het in werking treden van het verdrag dient in de zes landen de beloning voor mannen en vrouwen voor identiek werk gelijk te zijn. De formulering is overeenkomstig die van Conventie no. 100 van het Internationale Arbeidsbureau, welke alleen Nederland nog niet heeft geratificeerd. Zou deze regeling niet zijn opgenomen, dan zou de ongelijke beloning voor mannen en vrouwenarbeid toch onder de paragraaf der concurrentievervalsingen (zgn. distorsies) zijn gekomen, die ook in het rapport Spaak reeds uitvoerig werden behandeld”.

In tegenstelling met de opinie van de spreker ben ik van mening, dat de formulering van de Conventie no. 100, aangenomen door de Internationale Arbeidsconferentie in 1951, op dit punt in het geheel niet identiek is met de tekst van het verdrag voor de Europese Economische Gemeenschap. De Geneefse Conventie is in de wandeling bekend onder de naam „equal pay” of in haar officiële kled: „Recommendation concerning equal remuneration for men and women workers for *work of equal value*”, waarbij de Franse tekst spreekt van „Egalité de rémunération pour un *travail de valeur égale*”. Terecht wordt in de Nederlandse vertaling, welke door de Regering aan de Staten-Generaal werd aangeboden bij stuk no. 3421 van de zitting 1953/1954, dan ook gesproken over gelijke beloning voor mannelijke en vrouwelijke arbeidskrachten voor *arbeid van gelijke waarde*.

In het verdrag voor de Europese Economische Gemeenschap treft men in artikel 119 de tekst aan welke op dit onderwerp betrekking heeft. Zij luidt: „*Chaque Etat membre assure, au cours de la première étape, et maintient par la suite l'application du principe de l'égalité des rémunérations entre les travailleurs masculins et les travailleurs féminins pour un même travail*”.

Terwijl de Geneefse Conventie spreekt van „un travail de valeur égale”, spreekt het verdrag voor de Europese Economische Gemeenschap van „un même travail”. Het is duidelijk dat tussen deze beide formuleringen een aanzienlijk verschil bestaat.

De Recommandatie van Genève heeft een aanzienlijk bredere strekking dan het voorschrift van de E.E.G. Immers, arbeid van gelijke waarde behoeft geenszins alleen „dezelfde arbeid” te omvatten, maar heeft betrekking op alle arbeid welke bijv. op basis van een systeem van functieclassificatie van gelijke waarde kan worden geacht. Het is gebruikelijk langs deze weg functies in het bedrijfsleven alsook in overheidsdiensten onderling te vergelijken, waarbij de vraag of de betrokken functies uitsluitend door mannen of vrouwen worden vervuld, dan wel door beiden, niet van belang is. Gelijke beloning impliceert dat vrouwen-

lonen op het niveau van dat van mannen dienen te worden vastgesteld. Aldus moest de Regering bij de behandeling van dit verdrag in de Tweede Kamer wijzen op belangrijke economische consequenties in bepaalde takken van industrie, waar het loonpeil van overigens typisch vrouwelijke arbeid, welke nimmer door mannen wordt verricht, met tientallen procenten zou moeten stijgen. Deze overweging vormde mede voor de Regering een aanleiding om het standpunt in te nemen dat Nederland dit verdrag op dat moment niet kon ratificeren.

Het verdrag voor de E.E.G. behelst op dit punt een voorschrift van evident minder vergaande strekking. Aan het einde van de eerste etappe dient het principe van gelijke beloning voor eenzelfde arbeid verzekerd te zijn. Wanneer het nu slechts de bedoeling was geweest om te refereren aan het bekende equal pay-beginsel, dan ware het of wel niet nodig geweest dit principe nader te omschrijven omdat het als bekend kon worden verondersteld, of wel aannemelijk geweest dat men de letterlijke tekst van de Recommandatie van Genève zou hebben overgenomen. Geen van beide is nu geschied, doch men heeft een tekst vastgesteld welke afwijkt van die van de Geneefse Aanbeveling en waarvan derhalve kan worden aangenomen dat zij met opzet afwijkend is geredigeerd.

De afwijking is belangrijk. De eis van gelijke beloning voor eenzelfde arbeid houdt slechts in, dat waar mannen en vrouwen identiek hetzelfde werk verrichten, de beloning gelijk dient te zijn. Buiten dit voorschrift valt derhalve de beloning van alle typisch vrouwelijke arbeid, welke als regel niet door mannen wordt verricht. Men denke hierbij aan een groot deel van de typisch vrouwelijke functies in de textielindustrie, de kledingindustrie, de voedings- en genotmiddelenindustrie, de wasserijen enz. De beloning van deze arbeid wordt derhalve niet door het verdrag voor de E.E.G. beheerst, hetgeen betekent dat het verdrag voor de E.E.G. zich niet verzet tegen de beloning van typisch vrouwelijke functies op een niveau dat afwijkt van de beloning van gelijkwaardige, doch niet identieke mannelijke functies.

Het is opvallend dat Dr. Linthorst Homan volgens het in de aanvang geciteerde verslag gemeend heeft erop te moeten wijzen, dat al zou het verdrag voor de E.E.G. geen regeling omtrent deze aangelegenheid bevatten, de ongelijke beloning voor mannen- en vrouwenarbeid toch onder de paragraaf der concurrentievervalsingen (zgn. distorsies) zou zijn gekomen. Deze paragraaf treft men aan onder artikel 101 en heeft een zeer wijde strekking. In het geval namelijk dat de concurrentie op de gemeenschappelijke markt door het bestaan van een dispariteit tussen de wetgevingen van de partnerlanden vervalst wordt, stelt de Europese Commissie vast in welke mate een distorsie voorhanden is. Er dienen dan onderhandelingen tussen de leden-staten te worden gevoerd om deze distorsie uit de weg te ruimen, terwijl, indien geen overeenstemming terzake kan worden bereikt, door de Europese Commissie aan de Raad van Ministers een voorstel wordt gedaan om het hangende probleem tot een oplossing te brengen. Dit voorstel vereist unanimititeit van stemmen van de Raad van Ministers gedurende de eerste etappe en een gekwalificeerde meerderheid na afloop daarvan. Naar mijn mening is er

geen enkel direct verband aan te wijzen tussen het probleem van de equal pay en de paragraaf omtrent de distorties. Artikel 101 van het verdrag heeft een zeer algemene strekking en slaat op alle oorzaken van valsheid der concurrentie welke voortvloeien uit een dispariteit „dans les dispositions législatives ou administratives des Etats membres”. Wellicht zelfs zou men zo ver kunnen gaan te stellen dat het opnemen van artikel 119 omtrent de gelijke beloning voor eenzelfde arbeid tot gevolg heeft, dat distorties uit dezen hoofde niet gerekend mogen worden tot die waarop artikel 101 slaat. Over dit laatste kan men echter een andere mening hebben.

Concluderend zou ik willen stellen, dat:

1. de equal pay-formule van het verdrag voor de E.E.G. duidelijk afwijkt van die van de Recommandatie van Genève uit het jaar 1951;
2. de afwijking bezwaarlijk als toevallig kan worden aangemerkt en
3. het principe van gelijke beloning voor eenzelfde arbeid aanmerkelijk minder verstreckende gevolgen heeft dan het principe van gelijke beloning voor gelijkwaardige arbeid.

Utrecht.

Dr. C. N. F. SWARTTOUW.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

De geldmarkt vertoonde gedurende de verslagweek een verdere verruiming. De banken zaten zo goed in hun middelen, en hadden in de ten einde spoedende kasreserveperiode reeds zulke hoge gemiddelde kaspercentages bereikt, dat zij zich nu volop de weelde konden veroorloven geld op call te plaatsen. De niet-officiële daggeldnotering werd in verband hiermede donderdag verlaagd tot 2 3/4 pCt. en zaterdag zelfs tot 2 1/2 pCt. Op de discountmarkt viel van een verkoopdrang van papier nauwelijks iets meer te bespeuren. Het marktdisconto voor schatkistpapier met een resterende looptijd van 3, 6 resp. 12 maanden bedroeg ca. 3 9/16, 3 5/8 resp. 3 11/16 pCt.

De toewijzing bij de tender op driemaandspromessen van 13 mei vormde voor velen een verrassing, in zoverre het Ministerie om een flink bedrag binnen te krijgen (nl. f. 105 mln.) bereid bleek een disconto van 3 11/16 pCt. te betalen, dus meer dan het marktdisconto voor deze termijn bedroeg. Het feit, dat de Schatkist die dag voor een nog groter bedrag dan een week tevoren bij de Centrale Bank in de rode cijfers stond (nl. voor f. 41 mln.) vormde een gerede aanleiding voor deze politiek.

Een schrille noot in het overigens zo vreedzame geldmarkttafereel vormde ook nu weer de nood der gemeentefinanciën. Alsof er van geen geldmarktverruiming sprake was, werd er voor drie- resp. twaalfmaands gemeentelijke kasgeldleningen 5 resp. 5 1/4 pCt. per jaar betaald. Tekenend was ook, dat in het zuiden des lands thans ook een grote gemeente als Eindhoven zich gedwongen ziet de boer — of beter gezegd de burger — op te gaan om kapitaal bijeen te scharrelen. Deze gemeente, die wat het opnemen van kasgeldleningen betreft aan het einde van haar latijn was i.v.m. het daarvoor geldende plafond, biedt nu 4 of 4 1/4 pCt. rente aan voor bedragen van f. 50 of hoger, die voor ten minste twee jaar aan haar worden toevertrouwd.

De kapitaalmarkt.

Het hervatten van de vaart door het Suezkanaal onder afdracht van de tolgelden aan de heer Nasser, alsof er niets gebeurd ware, symboliseerde de terugkeer tot de sfeer van najaar 1956, ook op de aandelenmarkt. Het verdwijnen van de vrees voor politieke ontwikkelingen deed vanzelf het accent meer vallen op de financieel-economische factoren, en hierbij is de verwachting van verdere geldontwaarding nog steeds troef. Mede dank zij speciale inflatoire stimulansen als de zoveelste nieuwe loonronde en, wat het buitenland betreft, devaluatiekoorts in Frankrijk en inflatie-zenuwachtigheid in Zwitserland, bereikte het algemene aandelenkoersniveau te Amsterdam een sinds augustus 1956 niet meer geregistreerd hoogtepunt. Ook de vaste stemming in Wallstreet droeg hiertoe bij, hoewel het velen toch enigszins tegenviel, dat het koersniveau aldaar niet met sprongen omhoogging, nadat Dow Jones Industrials daar de afgelopen week het „weerstandsniveau” van 500 had overschreden. Zoals vanouds stonden te Amsterdam bij de koersstijgingen de internationals in het eerste gelid. Koninklijke bereikte op een haar na de koers van f. 200, corresponderende met de koers van 1.000 pCt. van weleer, terwijl aandelen K.L.M. nieuwe successen boekten.

Op de obligatiemarkt bleef de stemming mat. Weliswaar vertoonden sommige staatsfondsen fractionele koersverbeteringen, maar volgens oude beursrotten, die blijkbaar een al dan niet steelse blik in de orderboekjes der hoeklieden hadden kunnen werpen, hangt er nog zeer veel materiaal boven de markt, dat echter om de koersen niet te ruïneren slechts mondjesmaat daarop wordt losgelaten.

De Herstelbank, die naar het gerucht wilde, reeds maanden geleden op zoek was naar nieuw kapitaal, is er thans toch in geslaagd dit te vinden. Het betreft hier een lening van \$ 15 mln. te verstrekken door de Wereldbank en enige andere financiële instellingen waaronder een aantal Nederlandse banken; de looptijd bedraagt 5 jaar, de rente niet minder dan 5 5/8 pCt. per jaar.

Aand. indexcijfers	A.N.P.-C.B.S. (1953 = 100)	3 mei 1957	10 mei 1957	17 mei 1957
Algemeen		216,3	216,7	221,1
Internat. concerns		306,0	306,7	315,4
Industrie		155,5	154,4	154,6
Scheepvaart		164,4	161,9	162,5
Banken		114,6	118,8	119,3
Indon. aand.		98,5	100,6	102,0

Aandelen	3 mei 1957	10 mei 1957	17 mei 1957
Kon. Petroleum	f. 185,80	f. 185,80	f. 196,40
Unilever	415%	416%	420
Philips	291 1/2	291%	292
A.K.U.	191	195 1/2	189 1/2
Kon. N. Hoogovens	308%	309	301 1/2
Van Gelder Zn.	182	186	192
H.A.L.	171 1/2	167	170 1/2
Amsterd. Bank	200	204 1/2	204 1/2
H.V.A.	102 1/2	106	108

Staatsfondsen	3 mei 1957	10 mei 1957	17 mei 1957
2 1/2 pCt. N.W.S.	56 1/2	55 1/2	56 1/2
3 1/2 pCt. 1947	87 1/2	87 1/2	87 1/2
3 1/2 pCt. 1955 I	85 1/2	85 1/2	84 1/2
3 pCt. Grootboek 1946	85 1/4	84 1/2	84 1/2
3 pCt. Dollarlening	96	96	96 1/2

Diverse obligaties	3 mei 1957	10 mei 1957	17 mei 1957
3 1/2 pCt. Gem. R'dam 1937 VI ...	87%	88 1/2	88 1/2
3 1/2 pCt. Bk. v. Ned. Gem. 1954 II/III	80%	79%	80
3 1/2 pCt. Nederl. Spoorwegen	88	88	88%
3 1/2 pCt. Philips 1948	91%	91 1/2	91 1/2
3 1/2 pCt. Westl. Hyp. Bank	83%	83 1/2	83

New York	3 mei 1957	10 mei 1957	17 mei 1957
Aandelenkoersgemiddelde			
- Dow Jones Industrials	497,5	498,3	505,6

J. C. BREZET.

De Belgische geld- en kapitaalmarkt

Eerste kwartaal 1957

De algemene stand van de geldmarkt.

De vervaldag einde januari was vrij zwaar, zodat de geldmarkt een aanmerkelijke verkrapping onderging. Het beroep op herdisconto van de Nationale Bank nam opnieuw toe, en beliep op 31 januari fr. 10.157 mln.: op de vrije geldmarkt werden de plaatsingsmogelijkheden terug geringer en werden de rentevoeten door sommige instellingen licht verhoogd.

In de loop van de maand februari trad de gewone ontspanning in, en nam het aanbod van callgeld toe. De vervaldag einde februari werd sterk beïnvloed door de betaling van de Lotenlening van het gemeentekrediet. De spanning op de geldmarkt hield dan ook langer aan dan naar gewoonte.

Alles samen genomen is de geldmarkt sedert begin van 1957 eerder krap en bestendig voor een groot volume „in de bank”. Het speciaal krediet van fr. 2½ mrd. door de banken aan de Schatkist verleend buiten hun gewone dekking, is hiervoor blijkbaar gedeeltelijk verantwoordelijk. Anderdeels lopen de afwikkelingen van de contracten gesloten tijdens de spanning van de Suez-crisis niet steeds van een leien dakje. In menige handelssector wegen de voorraden thans zwaar op de thesaurie en steeg de kredietopname. Mogelijkerwijze weegt deze stockaccumulatie eveneens op de aangroei van de bankdeposito's.

Tijdens de maand maart, en voornamelijk de tweede helft, onderging de geldmarkt de gewone incidentie van de jaarlijkse balansdatum van meerdere banken. Enkele dagen voor het maandultimo was het aanbod van callgeld groter dan naar gewoonte. Toch bleek het volume aangeboden daggeld ontoereikend om de geviseerde bankaccepten op te nemen, zodat het H.W.I. vermoedelijk bestendig op enig herdisconto bij de Nationale Bank aangewezen was. De markt in niet geviseerde bankaccepten en ander niet bij de Nationale Bank herdisconteerbaar papier bleef einde maart/begin april zeer eng, terwijl de rentevoeten er aanmerkelijk verhoogden. Indien deze toestand enige tijd voortduurt, dan zal hij onvermijdelijk zijn weerslag hebben op de kredietpolitiek van de banken, die meer dan tevoren de nadruk zullen moeten leggen op kredieten te benutten onder de vorm van herdisconteerbaar commercieel papier.

In de loop van de overzichtsperiode werd het toestaan van nieuwe kredieten op halflange en lange termijn sterk geremd door sommige parastatale kredietinstellingen. De toestand van de markt van kasbons en obligaties blijkt aan de basis hiervan te liggen. Waarschijnlijk gaat het hier slechts om een tijdelijke doch geen definitieve koerswijziging. Ondertussen werden de rentevoeten met ¼ pCt. verhoogd.

Van 18 maart af werden de rentevoorwaarden voor de kasbons en obligaties der parastatale kredietinstellingen met ¼ pCt. vermeerderd. De nieuwe voorwaarden zijn als volgt:

1 jaar	3½ pCt. a pari
2 "	4 pCt. "
3 "	4½ pCt. "
4 "	4½ pCt. à 99½
5 "	4¾ pCt. à 99½
10 "	5 pCt. à 99
20 "	5½ pCt. à 98,50.

De kleine spanning tussen de rentevoeten van papier tot op 5 jaar en deze voor de langerlopende effecten is typisch voor de huidige stand van de Belgische Kapitaalmarkt.

Ten slotte volgt hieronder de gebruikelijke statistiek nopens de kredietopname.

Verloop van de kredietverlening

	Portefeuille handelspapier Nationale Bank	Herdisconto door de private banken bij de Nat. Bank en parastatale instellingen	Krediet verleend aan de economie door de private banken
december 1955	6.762	6.254	45.695
april 1956	3.141	5.303	47.895
juni 1956	4.180	6.040	46.327
september 1956	5.229	7.186	46.120
oktober 1956	5.996	6.445	47.812
november 1956	7.079	6.564	48.377
dec. 1956	10.006 a)	9.809	47.773
januari 1957	10.157	8.991	47.910
februari 1957	9.883	10.012	47.859
maart 1957	9.329		

a) Cijfer eerste donderdag volgende maand, meer karakteristiek voor de vervaldag.

De toestand van de banken.

Einde december sloten meerdere banken hun jaarrekeningen af. Hiervan zien we de weerslag in de ondertussen gepubliceerde bankstaat. De post overheidsfondsen liep terug, blijkbaar doordat op vervaldag gekomen papier tijdelijk niet werd vernieuwd, doch bijgehouden onder vorm van liquiditeiten.

Enkele cijfers uit de globale bankbalansen

(in mln. fr.)

	31 dec. 1955	sept. 1956	dec. 1956	jan. 1957	feb. 1957
Aktief					
<i>Krediet aan de private economie</i>					
a. Handelsonwissels	45.695	46.120	47.773	47.910	47.859
b. Prolongaties en voorschotten	15.696	14.688	14.436	14.577	14.098
c. Kaskredieten	1.291	1.247	1.216	1.225	1.265
d. Accepten	19.080	20.380	21.051	20.856	21.253
	9.628	9.805	11.070	11.252	11.243
<i>Krediet aan de Overheid</i>	49.702	53.926	53.221	55.860	55.869
Passief					
Bankiers	7.859	7.943	9.323	9.097	9.648
Deposito's: totaal	79.027	81.969	82.138	81.124	81.015
Deposito's op zicht	67.260	70.218	71.575	70.030	70.042
Deposito's op termijn	11.767	11.751	10.563	11.094	10.973
Kasbons	3.816	4.201	4.309	4.303	4.335
<i>Totaal vreemde werkmiddelen</i>	90.702	94.113	95.771	94.524	94.998
Totaal eigen middelen	7.048	7.431	7.559	7.564	7.578

De obligatiemarkt.

In de loop van de maand januari was de obligatiemarkt vast, en de betere stemming breidde zich uit van het kort papier tot de fondsen met middelmatige looptijd. Dit gunstige verloop van de obligatiekoersen wordt gedeeltelijk verklaard door het uitblijven van nieuwe emissies, waardoor de markt op adem kon komen.

Deze vaste tendentie liep door tot ongeveer midden februari, waarna enige aarzeling merkbaar werd. Toch gaf de maand februari alles samen genomen nog een zeer bevredigend verloop van de obligatiemarkt. Trouwens ook de eerste weken van maart was de markt kalm. Het sein tot een nieuwe baisse werd gegeven door de publikatie op 21 maart van de voorwaarden der nieuwe staatslening. Ditmaal bood de Schatkist een 5 pCt. obligatie aan, met een hoge reële opbrengst. De reactie was scherp: de aanvallige dispariteit tussen de werkelijke rentevoorwaarden van het oud en het nieuw staatspapier werd spoedig hetzij geheel weggewerkt, hetzij zodanig gereduceerd dat verdere arbitrages niet meer interessant leken.

Alhoewel de koersdaling al de rubrieken trof, was de baisse minder sterk bij de leningen op halflange termijn, uitgegeven door parastatale instellingen dan voor de

rechtstreekse staatsfondsen. Hier reikte het koersverlies tot 4 pCt. zodat de meeste waarden van deze rubriek thans lager noteren dan onmiddellijk na de jongste discontoverhoging van de Nationale Bank (5 december 1956). Bij de rechtstreekse Staatsfondsen met korte looptijd was de weerslag der nieuwe Staatslening minder groot.

De emissies.

De *Lotenlening* 3 pCt. Gemeentekrediet werd op 18 februari ter onderschrijving opengesteld. Deze lening had een nominaal bedrag van fr. 1,5 mrd. en als uiterlijke vervaldag 1972. Deze lening werd betrekkelijk vlot geplaatst.

De *Société Intercommunale Belge d'Electricité* gaf een lening van fr. 250 mln. uit tegen volgende voorwaarden: 5½ pCt., 20 jaar looptijd, aflosbaar in 15 annuïteiten vanaf 6e jaar, ingegeven a pari. Ook deze lening werd vlot opgenomen.

Op 2 april werden de intekeningen opengesteld op de nieuwe Staatslening 5 pCt. uitgegeven à 97 pCt.

Rentetoestand op de obligatiemarkt a)

(in pCt. per einde maand)

	Gemiddelde looptijd	aug. 1948	juni 1950	juni 1951	jan. 1957	febr. 1957	maart 1957
Staatsrenten	langlopende	4,77	4,38	4,68	4,39	4,39	4,48
Staatsfondsen	7 à 8 jaar	4,83	4,63	5,24	5,19	5,05	5,28
Kasbons steden	5 à 6 jaar	5,07	4,49	5,37	5,68	5,55	5,65
Kasbons parastatale instellingen	ca. 9 jaar	—	—	5,41	5,18	4,96	5,03
Private instellingen	10 à 12 jaar	6,06	5,43	6,08	5,16	4,90	5,13

a) Reële rendementen — rekening gehouden met agio en disagio tegenover terugbetalingsprijs.

Bron: Kredietbank.

De aandelenmarkt.

Beursindexcijfers 1953 = 100

	28/12/56	31/1/57	28/2/57	29/3/57
Verzekeringen	215	230	218	215
Banken	138	142	144	142
Holdings	173	179	185	179
Electro Trusts	154	157	158	159
Elektriciteitsmijnen	139	137	138	139
Metaal	124	124	126	125
Nonferro metalen	232	233	228	226
Scheikunde	118	119	120	119
Steenkolen	129	128	133	136
Glas	188	197	189	183
Bouwnijverheid	187	181	182	182
Textiel	85	94	96	96
Koloniale	130	131	131	130
Voeding	111	113	119	115
Algemeen: Kontant	136	137	138	138
Termijn	193	192	195	193

Over de eerste drie maanden van dit jaar was de aandelenmarkt gekenmerkt door een feitelijke stabilisatie van het koersniveau. Het gemiddeld rendement over de gebruikelijke 72 „vedettes” beliep einde maart jl. 3,79 pCt., tegen 3,57 pCt. einde februari, 3,56 pCt. einde januari en 3,63 pCt. einde december 1956.

Kortenbergh.

Dr. L. DELMOTTE

RECENTE PUBLIKATIES

I. *Blumen, M. Kogan en Ph. J. McCarthy: The industrial mobility of labor as a probability process.* Cornell University Ithaca, New York 1955, 163 blz., \$ 4,00.

Het doel van deze studie is het onderzoeken van de mogelijkheid tot het opstellen van een wiskundig model, dat het arbeidersverloop weergeeft in de industrie van de Verenigde Staten. Met behulp van gegevens, welke betrekking hebben op een relatief korte periode, wordt een tweetal modellen opgesteld. Hieruit wordt vervolgens een

reeks verwachtingen voor een langere periode afgeleid. Ten slotte worden deze verwachtingen getoetst aan gegevens, welke door waarneming zijn verkregen.

S. K. *Saxena: Nationalisation and industrial conflict.* Example of British coal-mining. 's-Gravenhage 1955, 185 blz., f. 10.

Na een historische inleiding en een uiteenzetting van de organisatie van de genationaliseerde Britse kolenmijnen onderzoekt schrijver, wat de invloed van de nationalisatie is geweest op het aantal arbeidsconflicten en stakingen en de omvang daarvan. Omvangrijke en langdurige stakingen komen niet meer voor, maar thans is een aanzienlijk deel van het produktieverlies te wijten aan het grote aantal geschillen van kleine omvang. Schrijver analyseert ten slotte een zestal belangrijke conflicten en de oorzaken, welke in de huidige situatie tot geschillen kunnen leiden.

Prof. Dr. J. L. *Mey: Het vervangingsprobleem bij duurzame produktie-middelen.* N.V. Uitgevers-Maatschappij v/h G: Delwel, 's-Gravenhage, f. 2,50.

Na een algemene inleiding over duurzame produktie-middelen in de bedrijfseconomische problematiek worden resp. de behandeling van het probleem der vervanging in de praktijk en in de Nederlandse literatuur beschreven. Vervolgens worden de opvattingen over het vervangingsprobleem van Taylor, Preinreich, F.A. en Vera Lutz, Erich Schneider en de door George Terborgh ontworpen methode van het „adverse minimum” uiteengezet. Tot slot geeft schrijver een confrontatie en beoordeling van bovengenoemde opvattingen.

Sociale aspecten automatisering; symposium, gehouden ter gelegenheid van het 25-jarige bestaan van Keesings Historisch Archief, 107 blz., f. 2,90.

Doel van dit symposium was een bijdrage te leveren tot bezinning over de menselijke aspecten en gevolgen van automatisering. Bij deze gelegenheid werden vier voordrachten gehouden door resp. Prof. Dr. Ir. R. M. M. Oberman over de technische zijde en de toekomstige technische ontwikkeling van de automatisering; Ir. K. H. van Ginneken over de mogelijke wijzigingen in de organisatie van de onderneming, waarbij de nadruk gelegd werd op de toenemende betekenis van het vóór-denken ofwel van de voorbereidingsprocessen, welke ten dele ook voor automatisering in aanmerking zullen komen; Drs. J. G. Bavinck over het verband tussen automatisering en werkgelegenheid en over de problemen in het sociale vlak, zoals o.a. voorlichting en loonsystemen en Prof. Dr. B. C. J. Lievegoed, die vier sociaal-psychologische aspecten heeft behandeld, o.a. de kwestie van de opleiding en van het ontstaan van nieuwe arbeidspatronen. Behalve deze voordrachten bevat het werkje een woordelijk verslag van de gehouden discussie. Aan het boekje is een literatuurlijst toegevoegd, welke behalve een 40-tal boeken ruim 100 tijdschriftartikelen over automatisering vermeldt.

Hoe koopt en verkoopt men goederen op termijn. Uitgave van Merrill Lynch, Pierce, Fenner and Beane, New York, 72 blz.

Deze door een Amerikaanse handelsfirma in agrarische grondstoffen uitgegeven brochure brengt op eenvoudige wijze de werking van de Amerikaanse goederentermijnmarkten en de hierin liggende mogelijkheid tot beperking van het prijsrisico onder de aandacht van de Nederlandse handelaren en verwerkers van deze grondstoffen.

W. J. Visser: *Eenvoudige belastingkunde* (tevens uitgebreide toelichting op de aangiftebiljetten inkomsten- en vermogensbelasting). Derde druk. Uitgeverij FED, Amsterdam 1957, 217 blz., f. 2,85.

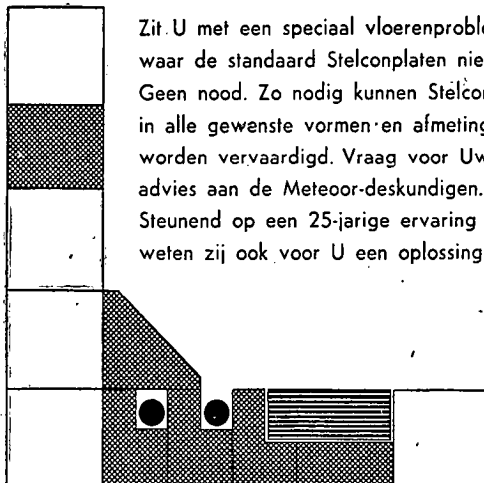
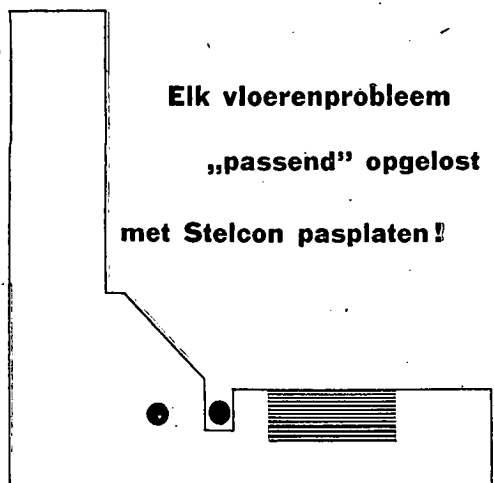
Van dit bekende werkje is onlangs een derde druk verschenen. Daar de beide voorgaande drukken nog niet zo lang geleden in „E.-S.B.” zijn besproken — zie de recensie van Mr. J. van Soest in het nummer van 10 oktober 1956 — kan thans met een aankondiging van dit veel geraadpleegde boekje worden volstaan.

Prof. Dr. O. Bakker: *Bedrijfshuishoudkunde, Deel III, Balansleer*. Derde druk. J. Muusses, Purmerend 1956, 213 blz., f. 6.

Dit werk beoogt een overzicht te geven van de balans- en winstproblemen. Na een inleiding over het verband tussen balans, inventaris en boekhouding, worden o.a. de opvattingen van Volmer, De Jongh en Kovero behandeld. Daarna volgt de balansleer sedert ongeveer 1920, waarbij de begrippen: monistische en dualistische opvatting; winst; totaalwinst en winst over perioden; dynamische en organische balansleer; vervangingskoopstelsel en vervangingswaardeleer uiteengezet worden. Ten slotte bouwt schrijver met behulp van de opvattingen der behandelde auteurs een eigen synthese op het gebied der balansleer op. Deze ongewijzigde herdruk is verzorgd door Prof. Pruijt.

United Nations: Yearbook of International Trade Statistics 1955. New York 1956, 720 blz., \$ 7,00/Zw. fr. 30. In Nederland verkrijgbaar bij N.V. Martinus Nijhoff, Lange Voorhout 9, Den Haag.

In dit uitvoerige werk wordt allereerst een overzicht gegeven van de ontwikkeling van de wereldhandel — gemeten in dollars — gedurende een tweetal vooroorlogse en vijf na-oorlogse jaren. Voorts bevat het tabellen betreffende de wereldexport volgens landen van bestemming en herkomst; gegevens over de herkomst en bestemming van in- en uitvoer volgens de indeling der „Standard International Trade Classification”; waarde- en volume-indices van de wereldexport en overeenkomstige indices volgens gebied en goederencategorie. Niet minder dan 579 bladzijden worden in beslag genomen door gedetailleerde gegevens over de handel van 104 landen, die tezamen rond 98 pCt. van de wereldhandel voor hun rekening nemen. Wat de afzonderlijke landen betreft zijn, waar mogelijk, historische gegevens opgenomen aangaande de goederenhandel, de handel in goud en hoeveelheden- en waarde-indices. In een extra kolom is aangegeven hoe de nationale valuta's over al deze jaren in dollars kunnen worden omgerekend. Ten slotte is de herkomst en bestemming van in- en uitvoer, alsmede de samenstelling van de buitenlandse handel naar goederen over recente jaren statistisch vastgelegd. In een inleiding worden de diverse gegevens toegelicht.

meteor beton

N.V. Betonfabriek De Meteor | de Steeg

Tel.: 0. 8302 - 3344

Stelcon bedrijfsvloeren

sterk-vlak-duurzaam

H.V.R. 5324

Maak gebruik van de rubriek

„VACATURES”

voor het oproepen van sollicitanten voor leidende functies. Het aantal reacties, dat deze annonces ten gevolge hebben, is doorgaans uitermate bevredigend; begrijpelijk: omdat er bijna geen grote instelling is, die dit blad niet regelmatig ontvangt en waar het niet circuleert!

Wij belasten ons met het bewaren en administreren van Uw effectenbezit, in welk geval wij adviseren bij emissies en o.a. zorgen voor het knippen en verzilveren van coupons en dividendbewijzen, het nazien van uitlotingen en het incasseren van aflosbare obligaties.

Nederlandsche Handel-Maatschappij, N.V.

Hoofdkantoor: Amsterdam, Vijzelstraat 32
93 kantoren in Nederland

vacatures

Financieel-economisch deskundige

(Treasurer)

Bij grote Oliemaatschappij in 's-Gravenhage bestaat in verband met belangrijke uitbreidingen een vacature voor een

Academisch gevormd

Financieel-economisch deskundige

(Treasurer)

als hoofd van haar nieuw op te richten Afdeling Financiën.

Gegadigden moeten – naast accountancy-ervaring – een grondige kennis bezitten van industrie-financiering en financiële planning.

Deze staffunctie betekent voor hem, die aan de gestelde eisen voldoet, een belangrijke levenspositie.

Leeftijd omstreeks 35 jaar.

Brieven, met de hand geschreven – welke vertrouwelijk zullen worden behandeld – vergezeld van curriculum vitae en foto te zenden onder no. E.-S.B. 21-1, Postbus 42, Schiedam.

ARNHEMSE HYPOTHEEK BANK N.V.

AGENTSCHAP ROTTERDAM - Mr. J. R. PENTERMANN

2e Westewagenhof 1 (St. Laurens huis)

Telefoon 29527

Verschenen:

Vergelijkend leerboek der Bedrijfseconomie

door Dr. S. KLEEREKOPER

Hoogleraar in de Economie aan de
Gem. Universiteit van Amsterdam

Deel I: XVI + 520 pp., met auteurs- en zakenregister

Prijs: ingenaaid f22,50

gebonden f25,—

Vraagt uitvoerig prospectus

P. NOORDHOFF N.V., GRONINGEN

Ook via de boekhandel verkrijgbaar

Voor een onzer

buitenlandse fabrieken

zoeken wij een

directeur

om na een tweejarige samenwerking met de huidige
directie de zelfstandige leiding over te nemen.

Van de functionaris wordt vereist dat hij door karakter,
inzicht en ervaring over productie- verkoops- en finan-
ciële problemen kan oordelen en beslissen.

Technische opleiding wordt gewenst geacht.

Leeftijd tot 45 jaar.

Conditie in overeenstemming met de belangrijkheid der
functie.

Brieven welke strikt vertrouwelijk behandeld zullen
worden aan:

DIRECTIE BRUYNZEEL DEURENFABRIEK NV ZAANDAM